

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce**

Charitativní a sociální práce

Bc. Naděžda Novotná, DiS.

Dobrovolníci pro mladé lidi se zdravotním postižením

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, Ph.D.

2018

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

V Olomouci dne 4. dubna 2018

.....

Naděžda Novotná

Poděkování

Děkuji vedoucí práce doc. PaedDr. Tatianě Matulayové, Ph.D. za laskavou pomoc, trpělivost a vstřícnost při konzultacích mé diplomové práce. Také děkuji respondentům za poskytnuté rozhovory a mé dceři za podporu a trpělivost během studia.

Obsah

Úvod	1
1 Rodina se zdravotně postiženým jedincem	3
1.1 Specifika vývoje dítěte se zdravotním postižením	5
2 Dobrovolnictví	9
2.1 Dobrovolnictví jako nástroj společenské integrace	9
2.2 Inkluzivní dobrovolnictví	13
2.2.1 Bariéry inkluzivního dobrovolnictví	15
2.2.2 Přínosy inkluzivního dobrovolnictví	15
2.2.3 Inkluzivní dobrovolnictví v rámci vysokých škol	16
2.3 Virtuální dobrovolnictví	18
2.3.1 Virtuální dobrovolnictví na mezinárodní úrovni	20
2.3.2 Mýty o virtuálním dobrovolnictví	21
2.4 Organizace poskytující dobrovolnické služby	23
2.5 Maltéžská pomoc	23
3 Projekt empirického šetření	26
3.1 Výzkumný záměr a cíl	26
3.2 Metody získávání dat	27
3.3 Metody zpracování dat	28
3.4 Metoda výběru výzkumného vzorku	29
3.5 Etika výzkumu	29
3.6 Charakteristika komunikačních partnerek	30
4 Analýza dat	32
5 Diskuse	49
Závěr	51
Seznam literatury	53

Internetové zdroje	56
Kvalifikační práce	58
Seznam tabulek:.....	59
Přílohy	60
Příloha č. 1	60
Příloha č. 2	66

Úvod

"Žijeme z toho, co dostaneme, ale život utváříme tím, co dáváme."

Winston Churchill

Dobrovolnictví se v posledních letech těší velkému zájmu odborné i laické veřejnosti. Počet dobrovolníků neustále roste, což je projevem zodpovědnosti jedinců vůči společnosti, ve které žijí.

„Dobrovolnictví je multidimenzionální fenomén, který je důležitou součástí života společnosti a jejího rozvoje“ (Brozmanová Gregorová, Matulayová, Mračková, Vavrinčíková, Vlašičová, Koróny, 2012, s. 4).

Dobrovolnictví je aktivita, která se v posledních letech začíná rozvíjet především v oblasti sociálních služeb. „Současně je to významný nástroj podpory vytváření inkluzivního prostředí, které je nezbytnou součástí občanské společnosti“ (Slowik, 2011, s. 43).

„Dobrovolnictví není obět', ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacením v mezilidských vztazích.“ (Tošner, Sozanská, 2002, s. 18).

Ve své diplomové práci se budu věnovat dobrovolnictví pro mladé lidi se zdravotním postižením. Mým cílem je zjistit, jak vnímají potřebnost dobrovolníků rodiče mladých lidí se zdravotním postižením. Kromě hlavního cíle jsem si zvolila i čtyři dílčí cíle. Mým prvním dílčím cílem je zjistit, jaká je informovanost rodičů mladistvých osob se ZP o dobrovolnictví. Druhým dílčím cílem je zjistit, do jaké míry využívají rodiče mladých lidí se zdravotním postižením služeb dobrovolníka. Na jaké činnosti. Třetím dílčím cílem je zjistit, jaké znalosti a dovednosti by měl dobrovolník pro mladé lidi se ZP mít a posledním, čtvrtým dílčím cílem je zjistit, jaká je povědomost rodičů mladistvých osob se ZP o mikrodobrovolnictví. Zda by o tuto službu měli zájem.

Kromě těchto dílčích cílů jsem si zvolila ještě další dva podcíle. Prvním podcílem je vytvořit ucelený přehled všech organizací v Olomouckém kraji, které poskytují dobrovolnické služby včetně služeb pro mladistvé se zdravotním postižením a které by docházeli přímo do rodin. Druhým podcílem, který jsem si dala až

v průběhu výzkumu, je přinést důležité informace a poznatky týkající se organizací (organizace), které nabízejí služby dobrovolníka přímo do rodin potřebných.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole se věnuji rodinám se zdravotně postiženým jedincem a specifickým vývojem osob se zdravotním postižením. V druhé kapitole se věnuji dobrovolnictví, které je nástrojem společenské integrace, inkluzivnímu dobrovolnictví, jeho bariérám i přínosům, inkluzivnímu dobrovolnictví v rámci univerzit v České republice a na Slovensku. V další části kapitoly se věnuji virtuálnímu dobrovolnictví včetně mikrodobrovolnictví, dále dobrovolnictví na mezinárodní úrovni, mýtům spojeným s virtuálním dobrovolnictvím. Závěr této kapitoly je věnován organizacím, které v Olomouckém kraji nabízí dobrovolnické služby a Maltézské pomoci. Třetí kapitola je věnována empirickému šetření – kvalitativnímu výzkumu. V úvodu této kapitoly objasňuji výzkumný záměr a cíl, dále pak metody získávání a zpracování dat a metodu výzkumného vzorku. Závěr této kapitoly je věnován etickým pohledům na výzkum a charakteristice komunikačních partnerů. Poslední, čtvrtá kapitola, se pak věnuje analýze dat a jejich výsledkům. Závěr této kapitoly je věnován diskusi.

Polostrukturované rozhovory jsem vedla celkem s 11 rodiči mladistvých osob se zdravotním postižením. Respondenty jsem získala mezi rodiči žáků praktické třídy v Přerově a na facebooku, ve skupině sdružující rodiče zdravotně postižených dětí.

Součástí mé práce jsou také dvě přílohy, a to „Přehled organizací poskytujících dobrovolnické služby v Olomouckém kraji“ a rozhovor s pracovnící Maltézské pomoci.

Téma mé práce jsem si vybrala proto, že je mi velice blízké a osobně se mě dotýká. Já sama jsem matkou dvacetileté dcery, která má od narození zdravotní postižení. Dlouhých 19 let jsem s ní byla doma a plně se jí věnovala. Postupně jsem si začala uvědomovat, že ji již jako rodič nemůžu víc dát a že potřebuje nějakou změnu, nějaký nový životní impuls. Ten jsem hledala právě v dobrovolnictví.

Ve své diplomové práci jsem se nezaměřila na běžně dostupné a často zveřejňované informace týkající se dobrovolnictví jako je např. historický vývoj dobrovolnictví, typologie či formy dobrovolnictví, ale přímo na dobrovolnictví, které souvisí s integrací a inkluzí jedinců do společnosti, na inkluzivní a virtuální dobrovolnictví i na jiná, pro mě velmi zajímavá data, která souvisí s dobrovolnictvím. Doufám, že právě tím bude má práce jiná, netypická a snad i obohacující.

1 Rodina se zdravotně postiženým jedincem

Jak už jsem naznačila v úvodu, vývoj zdravotně postižených jedinců je odlišný a hlavně specifický. Proto bych chtěla nejprve představit situace a úskalí, se kterými se mohou tyto rodiny setkávat.

Rodina je v životě každého jedince velmi důležitá. Je to základní a nenahraditelná jednotka každé společnosti. Rodina předurčuje osobní vývoj dítěte a jeho vztahy k okolí. V rodině se dítě učí novým znalostem a dovednostem, vyvíjí se, přejímá vzory od svých rodičů a sourozenců, rodina je symbolem domova. (Matoušek, 1997, s. 9). „Rodina je místo, kde se jedinci dostává přirozenou formou četných podnětů a zkušeností, kde se na každém kroku učí přístupu ke skutečnosti a kde si osvojuje základy svého sociálního chování.“ (Jůva, 2003, s. 45)

Rodina s postiženým dítětem má jinou sociální identitu, je něčím výjimečná. Tato negativní odlišnost ovlivňuje sebepojetí celé rodiny včetně zdravých sourozenců. Dosud zaběhnutý životní rytmus musí být změněn tak, aby vyhovoval možnostem a potřebám postiženého dítěte. Současně dochází ke změnám chování v rámci rodiny, ale i v rámci společnosti (Vágnerová, 2008, s. 164). Rodiče se musí umět vyrovnat s mnohdy odmítavým postojem okolí vůči postiženému dítěti. „Pro některé z nich je náročné zvládnout setkání s okolím nebo vlastní širší rodinou, doprovázené často necitlivými nebo znehodnocujícími výroky, které mohou být neseny nejen soucitem, ale také obavami, vyhýbáním se, předsudky atd.“ (Vančura, 2007, s. 13).

Narození postiženého dítěte znamená pro rodiče trauma. Mohou mít pocit selhání z neschopnosti zplodit zdravé dítě, což může vést ke ztrátě sebedůvěry a k pocitu méněcennosti. Postoje a chování rodičů k postiženému dítěti budou jiné, než kdyby bylo dítě zdravé. Rodiče mohou zvolit hyperprotektivní přístup, tj. nadměrně ochraňující, hýčkájící a rozmazlující nebo odmítající. Dítě tak může trpět různými formami emocionálního narušení a poruchami sociální adaptace, které souvisejí spíše se sociálními faktory než se samotnou vadou. Období, kdy se rodiče seznamují se skutečností, že je jejich dítě postižené, nazýváme fází krize rodičovské identity. Rodiče se musí s nově vzniklou situací vyrovnat a vnitřně ji zpracovat. Prochází tak několika fázemi jako je např. šok, popření, postupná akceptace, vyrovnávání se s problémy, smlouvání a fáze realismu (Vágnerová, 2004, s. 164–168).

Velmi důležitou a podstatnou součástí rodiny jsou sourozenci. Vztahy mezi sourozenci mají socializační význam, neboť jsou zdrojem specifické sociální stimulace. Díky sourozenci se dítě může naučit mnoha dovednostem a zkušenostem (Vágnerová, 2012, s. 228, 229).

Sourozenci bývají v rodině často srovnáváni. Pokud se v rodině nachází jak zdravý, tak i postižený sourozenec, není toto srovnání možné. Postižené dítě bývá často privilegováno, jeho „prohřešky“ jsou tolerovány, i když se zdravotním postižením vůbec nesouvisí. Zdravý sourozenec může tuto skutečnost vnímat jako nespravedlnost, může se cítit znevýhodněný a opomíjený. Na druhou stranu se v něm může rozvíjet ohleduplnost a ochota pomoci slabšímu. Vůči postiženému sourozenci pak zaujímá dominantně ochrannou roli.

Pokud je postižený sourozenec starší, nemůže být běžným modelem, vzorem pro svého mladšího sourozence. Typická vztahová symetrie jako u zdravých sourozenců není možná. Zdraví sourozenci bývají mnohdy zmateni nejednotností očekávání ze strany rodičů. Od každého dítěte je očekáváno něco jiného a něco jiného je také považováno za úspěch. Rodiče se musí naučit adekvátně přistupovat ke všem dětem – zdravým i postiženým. Pokud tomu tak není, mohou přicházet až do extrémních postojů a očekávání vůči dětem. Prvním směrem, kam se rodiče mohou vydat, je zvýšená koncentrace pozornosti a zájmu na postižené dítě a odsunutí zdravých sourozenců do pozadí. Od nich očekávají zralejší a odpovědnější chování, než odpovídá jejich vývojovému stupni. Druhým směrem naopak může být zvýšený zájem o zdravé dítě, což může fungovat jako prostředek ke kompenzování neuspokojení s postiženým dítětem (Vágnerová, 1999, s. 56–57).

Zdravý sourozenec má složitější postavení v rodině. Musí se vyrovnávat s mnoha problémy včetně pocitu stigmatizace. S tím souvisí jeho pocit nejistoty a bezvýznamnosti, který si mnohdy přenáší i do jiných vztahů. Postiženému sourozenci závidí větší pozornost rodičů, kterou se snaží získat např. nevhodným chováním (Vágnerová, 1999, s. 56–57). Slovenský výzkum potvrdil, že zdraví sourozenci bývají psychicky ohroženi (nedatováno). Rodiče je mnohdy opomíjí, neví o nich podstatné věci, nevěnují jim dostatečnou pozornost. V souvislosti s tím může dojít až k zanedbání zdravého dítěte, které není způsobenou „neláskou“ ke zdravému dítěti, ale je důsledkem extrémního zatížení rodičů v souvislosti s péčí o postiženého sourozence (Prevendárová, 1996, dle Vágnerová, 1999, s. 57).

Jakými způsoby se zdravé dítě může vyrovnat s tím, že má postiženého sourozence? Tuto skutečnost jsem zjišťovala v rámci mé bakalářské práce. V souvislosti se svým postiženým sourozencem zdravé děti nejčastěji pociťovaly vztek, zlobu, cítily se naštvané a přehlížené. Byly přesvědčeny, že je rodiče nemají rádi, protože jim nevěnovali dostatek času. Toto vnímali jako zradu ze strany rodičů. Nejvíce jim pomohlo neustálé vysvětlování, objasňování celé situace a ujišťování o jejich lásce. V této situaci jim také pomohly babičky a dědečkové (pokud v rodině byli přítomni) a jejich opětovné ujišťování o lásce a věnování dostatku času. Také velmi pomohla přítomnost kamarádů, ať už ve školce či ve škole, kdy díky aktivitám a zájmům zapomínali na svou „naštvanost“. Nejvíce však pomohl čas. Když děti povyroستly a zjistily, že jejich sourozenec opravdu potřebuje více pozornosti než ony samy a že to na lásku rodičů vůči nim nemá žádný vliv, vše přijaly. Bohužel ne všechny děti tuto situaci zvládly zpracovat a vyrovnat se s ní. Existují i sourozenci, kteří jsou již dospělí a rozumově si to dovedou zdůvodnit, přesto se s tím v hloubi duše dosud nevyrovnali. Zůstaly u nich dosud nezacelené šrámy z dětství, kdy pociťovaly nezájem a přehlížení ze strany rodičů, nespravedlivé nadržování a upřednostňování postiženého sourozence. Vztahy mezi sourozenci a rodiči zůstaly i přes dlouhý čas narušené. To, zda se tyto rány někdy zacelí, ukáže až čas (Novotná, 2015, s. 34).

1.1 Specifika vývoje dítěte se zdravotním postižením

Pro porozumění náročnosti a specifík dobrovolnické práce s mladistvým se zdravotním postižením se v této kapitole zabývám popisem odlišností ve vývoji postiženého jedince. Vycházím nejen z odborných zdrojů, ale také ze svých osobních poznatků a zkušeností.

Dle Světové zdravotnické organizace je postižení „...částečné nebo úplné omezení schopností vykonávat některou činnost nebo více činností, které je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu“. (Novosad, 2000, s. 13) „Zdravotní postižení je postižení člověka, které nepříznivě ovlivňuje kvalitu jeho života, zejména schopnost navazovat a udržovat vztahy s lidmi a schopnost pracovat.“ (Matoušek, 2008, s. 255)

Lidé se zdravotním postižením tvoří významnou část populace. Počet těchto osob neustále roste, a to v souvislosti s devastací životního prostředí, se vznikem

nových civilizačních chorob, ale také v důsledku pokroku lékařské vědy, která umožňuje i velmi těžce postiženým novorozencům přežít (Novosad, 2000, s. 25).

Vývoj postiženého dítěte prochází stejnými fázemi jako dítě zdravého, ale v některých obdobích je zvýšené riziko vzniku další odchylky, mnohdy spíše sekundárního charakteru. První vývojovou fází je kojenecký věk. V této fázi hrozí větší riziko citové deprivace, resp. subdeprivace a riziko stimulační deprivace, a to z toho důvodu, že se rodiče ještě nevyrovnali s novou situací. Další fází je batolecí věk. V tomto období dochází k emancipaci, osamostatňování dítěte, což má velký význam pro rozvoj vědomí sebe sama, pro rozvoj vlastní identity. Pokud to není možné (dítě toho není schopno nebo to nemá dovoleno), bude mít jeho osobnost v budoucnu jiné rysy. Dalším obdobím je předškolní a školní věk. Ve škole dochází ke konfrontaci se zdravými spolužáky, což může vyústit v krizi identity, kdy si dítě potvrdí svou odlišnost. Uvědomí si, že je jiné než ostatní spolužáci. Pokud ale dítě nastoupí do speciální školy, kde jsou děti s podobným postižením, nebude se cítit jiný, bude mezi „svými“.

Další vývojovou fází je dospívání. Období pubescence lze definovat jako fázi druhé emancipace. V tomto období dochází k odpoutání vazeb na rodinu a k přesunu zájmů k vrstevníkům. U postiženého člověka má tato fáze jiný průběh. Mnohdy nedojde k odpoutání se od rodiny, jelikož to není možné, a to z důvodu postižení nebo z důvodu nevhodné výchovy. Osoby s mentálním postižením si mnohdy ani neuvědomují, že by se měl jejich život nějak měnit, nemají tuto potřebu. Díky svým nedostatečným rozumovým schopnostem nejsou schopni uvažovat o různých možnostech chování či jednání a nejsou schopni o sobě rozhodovat. Další odlišností je složitější navazování vrstevnických vztahů. Mezi zdravými vrstevníky bývají často odstrkováni či upozadováni. Vrstevníci je neberou mezi sebe, neudrží s nimi vztahy. Jiná situace je ale např. na speciálních školách. Tady se pubescenti setkávají se stejně nebo podobně postiženými vrstevníky, kdy nedochází k rozlišování na zdravý-postižený, lepší-horší. S dalšími problémy se setkávají při výběru škol či povolání. Pubescenti si nemohou vybírat školu či práci dle svého zájmu, podle toho, co by je bavilo a naplňovalo, ale podle toho, co je jim nabídnuto vzhledem k jejich zdravotnímu stavu. V zaměstnání si opět potvrzují svou odlišnost, což časem může vést až k depresi či sociální izolaci. Podobně obtížně si budou hledat i partnery. Sociální deprivace, která je důsledkem izolovanosti či upozadování vede k tendenci fixovat se na člověka, který mu je z jakéhokoliv důvodu na blízku. Díky tomu se jedinec

může fixovat na jakéhokoliv partnera, který o něj projeví sebemenší zájem, aniž by u něj zkoumal jeho povahové vlastnosti (prostě je dosažitelný). Někteří postižení jedinci si zkouší najít zdravého partnera. Tato touha může pramenit z potřeby potvrdit si vlastní hodnotu a tím snížit subjektivní míru handicapu. Tyto vztahy ale bývají mnohdy komplikované. U zdravého partnera může převažovat soucit, pocit viny a další emoce, které činí vztah asymetrickým, a tudíž snadno zranitelným. U mnohých pubescentů je partnerství nerealizovatelné, a to z důvodu závislosti na rodičích. Čím je postižení závažnější, tím hůře u jedince dochází k uspokojování vývojových potřeb (Vágnerová, 1999, s. 60–61).

Pokud bych tedy shrnula nenaplněné potřeby související s tímto vývojovým obdobím, tak je to nedostatek vrstevnických vztahů (hlavně se zdravými lidmi), dále není naplněna potřeba výběru školy či povolání vzhledem k zájmům a cílům a také potřeba partnerství. Významným problémem je také sociální izolovanost.

Potřebám osob se zdravotním postižením se také věnuje Novosad (2009, s. 28). Ten si klade otázku: „Mají postižení jedinci speciální potřeby?“ Dochází k závěru, že mají naprosto stejné potřeby jako zdraví lidé. Současně ale dodává, že v životě jedince mohou nastat situace, kdy není schopen naplňovat své potřeby právě z důvodu svého postižení. Pokud jedinec nemá naplňovány základní potřeby, může u něj dojít k existenčním potížím, frustraci či deprivaci.

Další vývojovou fází je dospělost. Dospělost lze definovat jako období svobody rozhodování, spojeného se zodpovědností se za svá rozhodnutí. Postižený jedinec není vždy schopen zvládnout nároky dospělosti. Není schopen soběstačnosti, není schopen o sobě rozhodovat a nést za svá rozhodnutí zodpovědnost. V dospělosti jsou důležité dvě role: zvládnutí profese a partnerská, resp. rodičovská role. Pro postiženého jedince má získání partnera větší význam než pro zdravého. Díky partnerství jsou naplňovány nejen potřeby citové, ale i potřeba seberealizace, která je v jiných oblastech života jedince nedosažitelná. Postižený jedinec si většinou najde také postiženého člověka. Vysvětlení je jednoduché. Tito lidé nemají mnoho příležitostí k seznámení, pouze ve speciální škole, kde jsou rovněž postižení jedinci. V takovémto partnerství se pak cítí rovnocenní, což působí jako stabilizační faktor, který vede k menší rozvodovosti než u zdravých partnerů. Také rodičovstvím je možné uspokojit seberealizaci. Děti jsou totiž důkazem normality a potvrzením hodnoty člověka v jeho rodičovské roli. Okolí mnohdy na partnery vyvíjí tlak na bezdětnost. Pro tyto jedince je dítě určitým symbolem výhry nad zdravými lidmi, na straně druhé si mnohdy vůbec nepřipouští

riziko postižení dítěte. Další potřebou, o které jsem se zmiňovala, je potřeba seberealizace, kterou je možné naplnit pomocí profese. Závažně postižený člověk má velmi těžkou pozici při hledání vhodného pracovního místa. Díky práci může získat pocit užitečnosti a udržet nebo navázat sociální kompetence, jako je např. komunikace v běžném kontaktu, respektování určitých norem či zvyklostí aj. Práce člověku pomáhá zvyšovat sebevědomí a sebeúctu. Pokud ovšem člověk zůstává dlouhodobě doma, dochází k chýtrání jeho osobnosti, což může postupně vyústit v pocit méněcennosti v důsledku závislosti na invalidním důchodu. Postupně pak přejímá roli mučedníka a oběti (Vágnerová, 1999, s. 63–65).

V předešlé kapitole a podkapitolách jsem popsala rodiny se zdravotně postiženým členem, dále odlišný vývoj těchto jedinců a také nenaplněné potřeby v konkrétních vývojových obdobích. U dospívajících mladistvých, kteří jsou cílovou skupinou mé práce, nedochází k naplňování mnoha jejich potřeb. Jednou z nejdůležitějších je dle mého názoru pocit sociální izolovanosti, který se dá řešit např. pomocí dobrovolnictví. Proto vnímám dobrovolnictví jako nástroj společenské integrace.

2 Dobrovolnictví

V následující kapitole se budu věnovat dobrovolnictví. Nebudu zde ovšem psát obecné informace týkající se dobrovolnictví jako je např. dělení či typologie, ale zaměřím se na dobrovolnictví, které je nástrojem společenské integrace. Současně se budu věnovat inkluzivnímu dobrovolnictví, jeho bariérám a přínosům a také inkluzivnímu dobrovolnictví přímo na univerzitách jak v České republice, tak i v zahraničí (na Slovensku). V další části této kapitoly se budu věnovat virtuálnímu dobrovolnictví včetně mikrodobrovolnictví, dále virtuálnímu dobrovolnictví na mezinárodní úrovni a mýtům spojeným s virtuálním dobrovolnictvím. Závěr této kapitoly je věnován organizacím, které v Olomouckém kraji nabízejí dobrovolnické služby, a Maltézské pomoci.

2.1 Dobrovolnictví jako nástroj společenské integrace

Dobrovolnictví není v lidské společnosti něčím novým. Už od nepaměti lidé pomáhali těm méně šťastným, nemocným, chudým a jinak znevýhodněným. „Dobrovolnictví představuje fenomén, překračující hranice států, náboženských i sociálních skupin a ukazující na možnost soužití, které je založeno na vzájemné pomoci a solidaritě.“ (Tošner, Sozanská, 2002, s. 23). „Je to jeden ze základních stavebních prvků občanské společnosti, pomáhá udržovat a posilovat lidské hodnoty, jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem.“ (Zášková, Mojžíšová, 2011, s. 67).

V české ani v zahraniční odborné literatuře neexistuje jednotný konsenzus pojmu dobrovolnictví. Pro svou práci jsem si vybrala definici podle Dekkera a Halmana: dobrovolnictví je nepovinné, neplacené a je ve prospěch druhých. Čtvrtým, méně častým společným prvkem je organizační kontext (Dekker, Halman, 2003, s. 1-2).

Přesto se v prvních třech bodech můžeme setkat s určitými nejasnostmi. Je dobrovolnictví opravdu nepovinné? Vždyť některé dobrovolnické činnosti mohou obsahovat donucovací prvky např. morální donucení, kdy rodiče cítí povinnost pomáhat ve škole, kam chodí jejich dítě, dobrovolnictví jako náhrada za vězení nebo v případě studentů za kredity. Je dobrovolnictví opravdu neplacené? Vždyť dobrovolníci mohou dostávat proplacené cestovné a náklady spojené

s dobrovolnickou prací, drobné dárky či odměny formou volného vstupu na různé akce aj. Je dobrovolnictví opravdu ve prospěch druhých? Jak je to s dobrovolnictvím při volnočasových aktivitách, jako je třeba sport, kultura, hobby či rekreace? (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 9–10).

Mezi základní rysy dobrovolnictví patří starost o lidi, soucit, morální podpora, pomoc a péče, solidarita a vlastní zájem, občanská ctnost a duchovní hodnoty, vlastní lidská zkušenost (získaná během interakce člověka s ostatními lidmi, sociálními skupinami a státem), intelektuální zdroje (nové, vlastní zkušenosti), etické zásady, které určují kvalitu mezilidských vztahů, poskytování platformy pro obnovení vztahů mezi lidmi (dobrovolnictví je konáno bez jakékoliv diskriminace) a motivace. (Bondarenko a Žuravel (2012, [online])).

Motivací k dobrovolnictví je altruismus (člověk chce být užitečný druhým), kvalita života (dobrovolník pomáhá ostatním, protože tak zlepšuje svůj život), zpětný zisk (ne finanční), smysl služby (spolupráci v komunitě vidí jako zodpovědnost), náboženské přesvědčení (pomoc jako duchovní povinnost), profesionální zkušenost (lze zahrnout do životopisu), společenské důvody (poznání nových lidí, přátelství). (Adra [online]). Mezi motivaci dobrovolníků seniorů patří snaha vrátit druhým to, co sami dostali, a snaha druhým pomáhat (Skalková, 2017, s. 56).

Kdo je tím člověkem, který nezištně pomáhá druhým? Dobrovolník. „Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“ (Tošnera, Sozanská (2002, s. 35). „Je to člověk poskytující podporu a pomoc bez nároku na odměnu-někdy po patřičném zaškolení-buď samostatně, nebo ve spolupráci s placenými profesionály.“ (Matoušek, 2003, s. 54). Dobrovolník je jakýmsi mentorem, který pomáhá jedinci předat své zkušenosti, dovednosti a rozvíjí jeho osobnost. Mentoring můžeme zařadit mezi neformální vzdělávání, protože přináší osobnostní, vědomostní a sociální rozvoj chráněnce (DuBois a Silverthorn, 2005, Freedman, 1993 dle Brumovská, Málková, 2010, s. 11).

Dobrovolník by měl zastávat mnoho rolí. Např. pro dítě by měl být emocionální oporou, hodnotící oporou, měl by se snažit posilovat jeho silné stránky a motivovat je v odhodlání nevzdávat se v situacích, ve kterých jinak selhalo. Dobrovolníci se také podílejí na socializaci dítěte, jelikož mu pomáhají zprostředkovávat kontakty s jeho vrstevníky a seznamují ho s jinými formami trávení volného času. Dále se zaměřují na

rozvoj osobnosti dítěte, na zvyšování jeho sebevědomí, učení novým pravidlům, dodržování stanovených hranic, vzdělávání a psychohygienu (Hrušková, 2017, s. 65).

Dobrovolnictví jako takové má mnoho podob. Těmi se ovšem nyní zabývat nebudu, protože přímo nesouvisí s cílem mé práce. Přesto se lehce dotknu určitých typů dobrovolnictví, které souvisejí se sociálním začleňováním.

Co to vůbec je společenské (sociální) začleňování? A jakým způsobem k tomu může dobrovolník přispět? Sociální začlenění neboli sociální integrace je proces rovnoprávného začleňování člověka do společnosti. Je to nejvyšší stupeň socializace (naprostý opak segregace-tedy společenského vyčleňování, sociální exkluze).

Lidé s postižením se potřebují integrovat v řadě oblastí. „Patří sem školská integrace (např. individuální začleňování dětí s handicapem do běžných tříd nebo zřizování speciálních tříd v běžných školách), pracovní integrace (zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností, projekty podporovaného zaměstnávání znevýhodněných osob aj.), společensko-komunitní integrace (bezbariérové bydlení a společenské prostředí, sociální pomoc a podpora samostatného a nezávislého způsobu života s handicapem aj.) (Slowik, 2012 [online]).

Dobrovolník pomáhá jedincům začlenit se (integrovat) do společnosti různými formami, např. pomocí formálního či neformálního dobrovolnictví. „Neformální dobrovolnictví je dobrovolná, formálně neorganizovaná činnost, kterou jeden člen komunity poskytuje jinému členu nebo členům komunity mimo okruh vlastní rodiny či domácnosti.“ (Frič, Vávra, 2010, s. 35). Jedná se o dobrovolnou sousedskou či občanskou výpomoc, kterou mohou vykonávat ostatní členové komunity (dobrovolníci). Ti mohou poskytovat handicapovaným, starším lidem, ženám v domácnosti aj. sociální a praktickou pomoc - např. mohou pomáhat s nákupy, dovozem jídla, doprovodem k lékaři, hlídáním dětí aj. Naproti tomu formální dobrovolnictví probíhá prostřednictvím organizace, a to buď přímo v organizaci nebo prostřednictvím zprostředkující organizace (Frič, Vávra, 2010, s. 35). Je to jasně definováno v Zákoně o dobrovolnické službě.¹

Dle mého názoru jsou obě formy dobrovolnictví velmi potřebné a důležité, mají ve společnosti nezastupitelné místo. Oba typy dobrovolnictví pomáhají integrovat jedince do společnosti. Jedince, kteří by byli jinak vylučováni nebo marginalizováni.

¹ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

Jelikož se ve své práci věnuji dobrovolníkům pro osoby se zdravotním postižením, zaměřím se nyní na dobrovolnictví pro osoby se specifickými potřebami, tedy i se zdravotním postižením.

Tomuto tématu se na „Mezinárodní konferenci k problematice osob se specifickými potřebami“ věnovala Alžběta Brozmanová Gregorová (2006 [online]). Brozmanová Gregorová tvrdí, že se osoby se ZP mohou být jak příjemci pomoci, a to v rámci veřejně prospěšného dobrovolnictví (pomoc od jiných občanů), tak i poskytovateli pomoci v rámci vzájemně prospěšného dobrovolnictví (lidé s podobnými problémy jsou sdružováni do klubů a spolků). V tomto případě dobrovolnictví působí jako faktor sociální inkluze a participace. Dochází tak k integraci jedinců do společnosti. Díky tomu jsou narušovány negativní stereotypy a představy o lidech s postižením, jako o pasivním příjemci pomoci.

V mnoha zemích ovšem existuje opačný vztah mezi dobrovolnictvím a sociálním vyloučením. U osob, které jsou nejvíce marginalizované, je stále nejmenší potencionální i reálná participace na dobrovolnických aktivitách (Volunteering For All?, 2003, s. 4). Proto je nutné odstranit psychologické a praktické bariéry a vytvořit příležitosti k většímu zapojení lidí z marginalizovaných skupin (Brozmanová, Gregorová, 2006 [online]).

To, že i lidé se ZP mohou být dobrovolníky, kteří mohou nejen kvalitně a odpovědně vykonávat dobrovolnickou činnost, ale kterým dobrovolnictví může velmi pozitivně ovlivnit jejich život, uvedu v následujícím textu.

Takovýmto příkladem může být PhDr. Katarina Bundzelová PhD, která o své životní cestě spojené s dobrovolnictvím přednášela na konferenci, která se konala na Katedře misijní práce a dobrovolnictví na Trnavské univerzitě. Zde velmi zajímavě a odvážně prezentuje svou osobní zkušenost s tím, jak ji dobrovolnictví pomohlo při překonání tělesného handicapu.

Paní Bundzelová se již narodila s tělesným postižením. V období dospívání si díky svému tělesnému handicapu procházela mnoha fázemi vnitřních bojů a konfliktů. Ptala se sama sebe, proč se to stalo právě jí, čím si to zasloužila, proč právě ona musí s tímto problémem žít. Měla strach chodit ven, mezi kamarády a vrstevníky, protože se bála jejich posměšků a toho, že ji nepřijmou mezi sebe jako sobě rovnou. Měla strach z navazování známostí s opačným pohlavím a také z toho, že se nikdy nevdá, nenajde si životního partnera ani nezaloží rodinu. Jako největší problém uvedla to, že neuměla přijmout sama sebe takovou, jaká je. V období největších otázek a krizí dostala

nabídku založit a vést na místní faře pěvecký kroužek. I když se toho zpočátku velmi bála, zvyšující se počet dětí a jejich zájem ji utvrdil v tom, že udělala dobře, když nabídku přijala.

Díky dobrovolnictví se naučila nebát se nových věcí, překonávat strach i vystupovat před lidmi. Zjistila, že má úplně stejnou hodnotu, a kvality jako kdokoli jiný. Ale co je nejdůležitější-díky víře v Boha a dobrovolnictví začala mít ráda sama sebe přesně takovou, jaká je (Bundzelová, [online]).

Tento příklad je názornou ukázkou toho, že dobrovolnictví může člověku zásadním způsobem pozitivně ovlivnit život. I když se člověk v životě potýká s mnoha problémy, jako je např. nízké sebevědomí, neschopnost přijmout sama sebe, strach z navazování vztahů aj., měl by se pokusit překonat své vnitřní bariéry, zkusit něco nového a vystoupit ze své komfortní zóny, byť se to ze začátku může zdát sebetěžší. Výsledkem pak může být znovunalezené sebevědomí a vědomí, že i já můžu někomu pomoci a můžu být užitečný.

2.2 Inkluzivní dobrovolnictví

Jelikož se ve své práci věnuji dobrovolnictví pro mladé lidi se zdravotním postižením, tj. inkluzivnímu dobrovolnictví, zařadila jsem nyní kapitolu zabývající se tímto tématem. Objasním podstatu inkluzivního dobrovolnictví, jeho bariéry i přínosy. Neméně zajímavou částí bude text týkající se inkluzivního dobrovolnictví na univerzitách v České republice a na Slovensku.

Inkluze je nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně, jako lidé bez postižení. V souvislosti s inkluzí Brandl (Brandl, 2006 dle Slowik 2012 [online]) uvádí, že všichni lidé jsou si rovni v důstojnosti a svých právech. Osoby s postižením jsou zapojovány do běžných činností bez využívání speciálních prostředků a postupů (pokud je to možné). V tomto bodě se inkluze liší od integrace. Při integraci jsou využívány speciální prostředky, podpora a péče (např. ve škole je zřizována speciální třída pro děti s handicapem, děti nejsou se svými spolužáky v běžné třídě). Právě přítomnost handicapovaných dětí v běžné třídě může mít pozitivní vliv na zdravé děti, kdy přijmou myšlenku inkluze, tj. být odlišný je normální (Groof, Lauwers, 2003 dle Slowik 2012 [online]).

Inkluze neboli začlenění je příležitost člověka s postižením nebo jakýmkoliv jinými bariérami mít možnost zúčastnit se dobrovolnických aktivit. Volunteer Scotland (2013 [online]) ve své zprávě definuje cílové skupiny osob, kterých se dotýká inkluzivní dobrovolnictví. Jsou to lidé s mentálním postižením, věkově znevýhodněné skupiny (např. mladí lidé a senioři), oběti zneužívání a násilí, znevýhodněné nebo vyloučené skupiny na základě kulturních odlišností (např. etnické menšiny), zdravotně postižení lidé, lidé s potencionálně deviantním chováním, lidé znevýhodnění v několika oblastech skrz chudobu, nevyhovující bydlení nebo špatné bydlení, marginální skupiny.

„Inkluzivní dobrovolnictví znamená, že každý může být zapojený do aktivit organizace bez ohledu na existující bariéry.“ (Wales Council for Voluntary Action, 2014 dle Válková, Koňasová, Marková, Fousková, Guðmundsdóttir [online]). „Inkluzivní dobrovolnictví spojuje osoby s postižením a osoby bez postižení a vytváří prostředí, ve kterém společně pracují pro rozvoj své komunity.“ (Stroud, Miller, Schleien, Adams, 2011 [online]).

„Inkluzivní dobrovolnictví je „příležitost pro osoby s postižením pracovat na rozvoji svého okolí skrze dobrovolnickou službu.“ (Arbuckle, Herick, 2008 dle Válková, Koňasová, Marková, Fousková, Guðmundsdóttir [online]).

Pomocí inkluzivního dobrovolnictví dochází k začleňování mládeže s omezenými příležitostmi do kolektivu, aniž by jim byla přidělena jakákoliv „nálepka“. Díky tomu může dojít „k rozvoji sociálních a komunikačních kompetencí, vytváří se prostor pro budování porozumění mezi mládeží s omezenými příležitostmi a jejich vrstevníky a přispívá k toleranci k odlišnosti kulturní, fyzické a/nebo sociálně – ekonomické ze strany většinové společnosti.“ (Válková, Koňasová, Marková, Fousková, Guðmundsdóttir, nedatováno [online]).

Specifikem inkluzivního dobrovolnictví je to, že nevyžaduje speciální kvalifikaci, proto absolutně každý má příležitost zapojit se do běžných činností dobrovolníků a natrénovat důležité dovednosti, které se přirozeně pomáhají jedincům více integrovat do společnosti (Potapová, 2017, s. 19).

Díky inkluzivnímu dobrovolnictví vzniká jedinečný vztah mezi pomáhajícím a osobou, které je pomáháno. Tento vztah je založen na důvěře a vzájemnosti a je s narůstajícím časem prohlubován. Dobrovolník totiž s jedincem na rozdíl od placených zaměstnanců chce trávit s jedincem svůj čas, chce se mu věnovat a být s ním (Inklusive Volunteering, 2013 [online]).

2.2.1 Bariéry inkluzivního dobrovolnictví

S bariérami (překážkami) se můžeme setkat jak na straně organizace nebo koordinátorů dobrovolnické činnosti, tak i na straně dobrovolníků.

S bariérami (překážkami) se můžeme setkat jak na straně organizace nebo koordinátorů dobrovolnické činnosti, tak i na straně dobrovolníků.

Mezi překážky ze strany organizace/koordinátorů patří nedostatek pracovních zkušeností s konkrétní cílovou skupinou, předpoklad, že management dobrovolníků bude obtížnější a časově náročnější, obavy, zda dokáží správně identifikovat vhodné pozice pro dobrovolníky, strach z výzev a nečekaných problémů a stereotypy a předsudky pracovníků v existujících organizacích.

Mezi překážky ze strany potenciálních dobrovolníků patří nedostatek informací o tom, co je dobrovolnictví, předchozí špatné zkušenosti spojené s dobrovolnictvím, mylná představa o tom, že dobrovolnictví je pouze pro určité skupiny lidí, dále obava z nepřiměřených nároků a požadavků, strach z předsudků a stereotypů a obava ze ztráty sociálních dávek. (Potapová, 2017, s. 14)

2.2.2 Přínosy inkluzivního dobrovolnictví

Přínosy inkluzivního dobrovolnictví popisuje příručka Inclusive Volunteering (2013 [online]). Ta vidí pozitiva jak na straně dobrovolníků, tak i na straně organizace a společnosti. Organizace umožňuje dobrovolníkům i zaměstnancům získat nové znalosti a dovednosti, které jim pomohou lépe pochopit a vnímat tyto zranitelné skupiny. Pokud je osoba nejprve příjemcem pomoci (osobou, které je pomáháno), má později potřebu „splatit“ tuto pomoc formou následného dobrovolnictví. Jedinec je pak velkým přínosem pro klienty, protože se může ztotožnit s jejich současnou situací.

Dobrovolník si zase může vyzkoušet něco nového, co ještě nezkusil, získá nové dovednosti, sebedůvěru a sebejistotu. Pomáhá zvyšovat kvalitu služby a činí ji úspěšnější.

Přínosům inkluzivního dobrovolnictví se také věnovala mezinárodní konference Platformy dobrovolnických center a organizací, která se uskutečnila v Bratislavě v únoru 2017. Předávaly se zde zkušenosti související s přínosy a překážkami

inkluzivního dobrovolnictví ze strany dobrovolníků i dobrovolnických organizací (Platforma dobrovolnických center a organizací, 2017 [online]).

2.2.3 Inkluzivní dobrovolnictví v rámci vysokých škol

Inkluzivnímu dobrovolnictví se začaly věnovat i některé vysoké školy, a to jak v České republice, tak i v zahraničí (např. na Slovensku). Dvě takové nyní představím.

Jednou z těchto univerzit je Univerzita Palackého v Olomouci. Na této univerzitě vzniklo dobrovolnické centrum, které je jediným centrem v České republice zřízeným univerzitou (Univerzita Palackého [online]). Toto centrum je součástí projektu ROMSPIDO, který se věnuje romským dětem a dětem ze sociálně marginalizovaných skupin z Olomouckého kraje a okolí. Dobrovolníci se věnují vzdělávání dětí (hlavně Romů) na všech úrovních vzdělávací soustavy – předškolní vzdělávání (pomoci neformálních center), prevence školní neúspěšnosti na základních školách (pomocí neformálních klubů pro volnočasové aktivity) a podpora školní úspěšnosti na středních školách. Specifikem projektu je rozvoj dobrovolnictví a zohlednění spirituality.

Dobrovolníky se mohou stát jak studenti, tak i pracovníci UP ze všech fakult. Ti se mohou zapojit jak do dlouhodobé dobrovolnické činnosti, tak i do krátkodobé. Dlouhodobí dobrovolníci mohou získat mnoho výhod např. osobní konzultace, zařazení do programu oceňovaných dobrovolníků na UP, mohou získat certifikát za vykonanou dobrovolnickou práci, supervizi (pouze u projektu ROMSPIDO) aj. Dobrovolnictví je pro studenty příležitostí pro seberozvoj a podporu občanské angažovanosti.

Dochází zde k propojování univerzitního prostředí, sociálních služeb a dobrovolnických aktivit.

Na podzim roku 2017 proběhl na UP Olomouc již druhý ročník „Dnů dobrovolnictví“, jejichž cílem byla propagace a podpora dobrovolnických aktivit. V témže roce byli oceněni i nejlepší dobrovolníci z řad studentů a zaměstnanců, a to hned v 7 kategoriích (Univerzita Palackého, 2017 [online]).

Mimo dobrovolnického centra se studenti i zaměstnanci zapojují i do mnoha dalších dobrovolnických aktivit. Uklízejí město, doprovázejí děti na kole do školy, pomáhají při organizaci potravinových sbírek pro lidi bez domova, při stavbě pódia

majálesové slavnosti. Najdeme je také u nemocničních lůžek malých i starších pacientů, mezi členy záchranářských týmů nebo také při organizování osvětových a benefičních akcí (Univerzita Palackého [online]).

Druhou univerzitou, která mě velmi zaujala a o které bych se chtěla zmínit, je Pedagogická fakulta Univerzity Matěje Bela v Banské Bystrici. Na rozdíl od Univerzity Palackého v Olomouci, která se věnuje inkluzivnímu dobrovolnictví formou vzdělávání, se tato univerzita věnuje jiné cílové skupině, a to jsou osoby se specifickými potřebami.

Studenti katedry sociální práce a sociální pedagogiky zde již mnoho let vykonávají dobrovolnickou činnost, a to na území města Banská Bystrica. Jednou z oblastí, kde studenti působí jako dobrovolníci, je pomoc osobám se specifickými potřebami. Zaměřují se na pomoc osobám se zrakovým, sluchovým, zdravotním, mentálním i kombinovaným postižením. Kromě přímé pomoci těmto cílovým skupinám se studenti již několik let účastní i letních integračních táborů. Současně pomáhají i dětem v náhradní rodinné péči.

Studenti sociální práce mohou mít dobrovolnické aktivity uznány jako alternativní formu praxe nebo jako alternativní úkol v rámci předmětů. Současně také mohou získat i mimořádné motivační stipendium.

Tato vyučovací metoda, při níž se počítá s dobrovolnickou prací studentů, je rozvinutá hlavně v Americe, kde se s ní můžeme setkat pod pojmem „Servis learning.“ Servis learning znamená propojení potřeb studentů, potřeb školy a potřeb komunity. (Brozmanová Gregorová, 2006 [online]).

Dobrovolnictví je pro mnoho osob, zejména mladých, vynikající životní zkušeností. Mohou se naučit něčemu zajímavému, vytvoří si kontakty a něco nového zažít. (Matulayová, 2017 [online]).

Touto kapitolou jsem chtěla poukázat na to, že i univerzity se mohou aktivně zapojovat do dobrovolnických aktivit a tím i do inkluzivního dobrovolnictví. Velmi se mi líbí myšlenka spojení studia sociální práce s dobrovolnictvím. Právě díky dobrovolnictví se studenti mohou seznámit s mnoha aspekty sociální práce, mohou poznat mnoho cílových skupin a „nakouknout pod pokličku“ mnoha projektům a akcím.

2.3 Virtuální dobrovolnictví

Virtuální dobrovolnictví považují za vhodnou formu dobrovolnictví pro rodiny s mladistvým se zdravotním postižením. Cílem kapitoly je představit tuto formu dobrovolnictví.

Virtuální dobrovolnictví je relativně novou formou dobrovolnictví, která se rozvíjí hlavně v posledních deseti letech (Mračková, 2007, s. 43). První výzkumy zaměřující se na virtuální dobrovolnictví se objevují koncem 90 let v USA a Kanadě, (Ellis, Cravens, Harrison, Murray, 2002, dle Mračková, 2007, s. 43–44), v Evropě takové studie známé nejsou. (Cravens, 2002, dle Mračková, 2007, s. 43–44).

Virtuální dobrovolníci jsou lidé, kteří své dobrovolnické aktivity částečně nebo v plné míře vykonávají přes internet (Ellis a Cravens, 2000, dle Frič, Vávra, 2002, s. 34). Mohou tak díky přenosným počítačům pomáhat z domu, kanceláře nebo odkudkoliv. Podílí se na mnoha činnostech, kam patří např. tvorba webových stránek, psaní písní či textů, úprava videa, překlady dokumentů, grafické práce, fundraising, poradenství, teletutoring, online mentoring aj. (Frič, Vávra, s. 34–35). Virtuální dobrovolnictví se podobá práci z domova s tím rozdílem, že zatímco zaměstnanci pracující z domova jsou zaplacení, online dobrovolníci nejsou. Ismael Peña-Lopez rozeznává čtyři empirické typy online dobrovolnictví, které obsahují různé zaměření a různou míru formalizace dobrovolnické činnosti, a to online advocacy, online hodnocení a konzultace, online dobrovolnictví pro offline projekty, čistě online dobrovolnické týmy pro online projekty (Peña-Lopez, 2007, s. 5–7 dle Frič, Vávra, 2012, s. 35).

Jelikož je virtuální dobrovolnictví velmi nenáročné a pohodlné a lze ho provádět bez toho, aniž bychom opustili byt či dům, dostal přezdívku bačkorový aktivismus („armchairactivism“). Je mu vyčítán povrchní přístup, který je založen na pouhém klikání počítačovou myší, což je vyjadřováno hanlivou přezdívkou „klicktivismus“ (clictivism). Toto pohodlí se přibližuje k občanské pasivitě, proto dostalo označení „pasivní aktivismus“ nebo dokonce „ulévácký aktivismus“ (slacktivism) (Frič, Vávra, 2002, s. 96).

Virtuální dobrovolnictví, resp. internet nám také slouží jako nástroj, díky němuž se běžní lidé dozví o dobrovolnických příležitostech (Harrison, Murray, 2002, dle Mračková, 2007, s. 43–44). „Virtuální dobrovolnictví umožňuje aktivní participaci lidí,

kterí by nemohli vykonávat dobrovolnickou činnost v rámci organizace z objektivních důvodů např. z důvodu imobility, druhu postižení, domácích povinností, pracovního rozvrhu apod. VD umožňuje zapojit do dobrovolnických aktivit různě znevýhodněné osoby. Považujeme ho za nástroj sociální inkluze“ (Ellis, Cravens, 2000, dle Mračková, 2007, s. 45)

Online dobrovolnictví má také ekonomický význam, jelikož šetří organizaci finance, ale i ekologický, protože dobrovolníci nemusí cestovat, plýtvat papírem, energiemi apod. (Mračková, 2007, s. 46).

Příkladem virtuálního dobrovolnictví je také mikrodobrovolnictví, při kterém dobrovolníci vykonávají úkoly pomocí PDA nebo smartphonu. Na internetu existují online dobrovolnické portály, např. Um sem um tam² nebo Dobrovolník.cz.³ Neziskové organizace se na tento portál zaregistrují a pak posílají výzvy na konkrétní úkoly, které zrovna řeší. Úkol co nejpřesněji popíší a sdělí, kolik času je na něj potřeba. Současně sem přichází dobrovolník, který se podívá na zadané úkoly a pokud ho nějaký zaujme, klikne přijmout. Nezisková organizace mu obratem pošle e-mailem podrobné informace, on „práci“ vykoná a pošle jí zpět výsledek (Mošpanová, 2013 [online]).

Další webovou stránkou, která se zabývá mikrodobrovolnictvím, je portál Hearth.net⁴, jehož zakladatelem je Libor Malý⁵. Tento portál funguje na opačném principu jako např. Help from home, kdy jsou oslovovány dobročinné organizace, společnosti a zájemci. Zde jsou hlavními aktéry lidé, kteří mají chuť pomoci. Ti na stránkách nabízejí např. venčení pejska nebo pomoc s doučováním angličtiny. To, jak moc nebo dobře pomohli, uživatelé hodnotí a na oplátku pak přijde „protislužba“, kdy např. někdo, koho baví malování, může přijít pomoci dobrovolníkovi vymalovat byt. Tato stránka funguje od loňského prosince a zatím má dvě stovky uživatelů. Tvůrci projektu by chtěli během roku získat několik tisíc uživatelů nejen v z Čech, ale i v zahraničí (Mošpanová, 2013 [online]).

S nápadem pomoci lidem i během krátké volné chvíle přišla organizace Amnesty International, která se již mnoho let pokouší osvobodit politické vězně.

² <https://umsemumtam.cz/-oficiálně> byl spuštěn v říjnu 2012 a má již několik set aktivních uživatelů a desítky zpracovaných výzev

³ <https://www.dobrovolnik.cz/>

⁴ <https://www.hearth.net/cs/>

⁵ Založil portál Jobs.cz Firmu LMC před několika lety prodal za necelou miliardu a nyní se věnuje filantropickým projektům. Je hlavním dárce Hearth.net

Nejdříve pomocí dopisů, později pomocí kampaně „Tři minuty stačí“, kdy lidé svým podpisem podpoří příslušnou petici. Přestože je na tomto příkladu vidět pozitivní zkušenost, odborníci se nemohou shodnout, zda virtuální dobrovolnictví opravdu pomáhá. Např. výzkum vedený britskými sociology zaměřující se na mikrodobrovolnictví přes smartphony uvádí, že „důkazů je zatím velmi málo a nepotvrzuje se ani předpoklad, že dobrovolnické miniatury mohou oslovit lidi, jež podobné aktivity dosud nezajímaly. Velká většina internetových dobrovolníků má totiž zkušenost s přímou pomocí a přispívá třeba na Charitu.“ Velmi zajímavá je motivace k virtuálnímu dobrovolnictví. Zatímco u fyzického dobrovolnictví převládají altruistické důvody, u virtuálního je motivem možnost využít přebytečný čas, lehká dostupnost aktivity nebo široká možnost výběru úloh. Účastníky mikropomoci až tak nezajímá reálný výsledek činnosti, ale spíše samotná úloha. Dokonce 37 % dotázaných uvedlo, že nepotřebují žádné informace o tom, zda jejich činnost nějak opravdu pomohla. Díky tomuto zjištění se odborníci domnívají, že mikrodobrovolnictví v budoucnu „nevytlačí“ přímou pomoc, ale bude spíše doplněním pomoci. (HESTIA, Klikni za lepší svět [online]).

2.3.1 Virtuální dobrovolnictví na mezinárodní úrovni

Nejznámějším mezinárodním portálem virtuálního dobrovolnictví je portál Organizace spojených národů zaměřený na hledání virtuálních dobrovolníků pro organizace v rozvojových krajinách světa <http://unionevolunteering.org>. Dobrovolníci např. připravují vzdělávací materiály, navrhuji smlouvy, vytváří internetové stránky, připravují a hodnotí projekty, provádí výzkum, získávají data, překládají dokumenty, píšou články apod. Překvapivým zjištěním je, že 40% virtuálních dobrovolníků na tomto portálu jsou dobrovolníci z rozvojových zemí (Cravens, 2006, dle Mračková, 2007, s. 46)

Mezi další portály patří www.nabuur.com, www.idealists.org nebo www.volunteermatch.org. Zavedené virtuální portály fungují i ve Spojených státech a ve Velké Británii např. Sparked.com⁶, Help from home⁷.

⁶ <http://sparked.com/>

⁷ <https://www.globalgiving.org/get-involved/from-home/>

Hlavní síla mikrodobrovolnictví je spíše v množství zapojených spolupracovníků než v náročnosti toho, co mají dělat. Mike Bright, zakladatel Help from home uvedl: „Kdyby všech sedm miliard lidí na světě věnovalo pět minut ze svého času drobné pomoci, dohromady by to dělalo 583 milionů hodin dobrovolnické práce nebo 66 590 let – a to je strašně moc času na to udělat něco dobrého.“ V Británii zájem o mikrodobrovolnictví neustále roste. Během posledního roku stoupl počet návštěvníků stránek Help from home o 60 procent, tj. denně okolo 540 lidí. Spolu s tím roste i poptávka.

2.3.2 Mýty o virtuálním dobrovolnictví

Během studia mnoha materiálů jsem narazila na velmi zajímavou publikaci je The Last Virtual Volunteering Guidebook, ve které se Jane Cravens snaží zachytit mýty spojené s virtuálním dobrovolnictvím.

Prvním z těchto mýtů je, že virtuální dobrovolnictví je nový koncept. S tím ovšem Jane Cravens nesouhlasí. Tvrdí, že VD je zde pravděpodobně dlouho, protože je spojeno s internetem, který sám o sobě je zde více jak 30 let.

Dalším tvrzením je, že VD je skvělé pro lidi, kteří nemají čas dobrovolničit. To Cravens odmítá s tím, že VD vyžaduje reálný čas, ne virtuální.

Dále se vyjadřuje k tvrzení, že lidé, kteří pomáhají online, se již jiného typu dobrovolnictví neúčastní. Podle výzkumů VD koncem devadesátých let minulého století i podle neoficiálních důkazů tisíců dobrovolníků a organizací se převážná část online dobrovolníků také zapojuje do dobrovolnictví tváří v tvář, často pro organizace, kde pomáhají online.

Dále zpochybňuje tvrzení, že online dobrovolníci a dobrovolníci na místě, jsou zcela samostatné skupiny. Tvrdí, že se málokdy setkáme s dobrovolníkem na internetu, který nepomáhá i v místě nebo s dobrovolníkem na místě, který nepoužívá internet.

Také nesouhlasí s tvrzením, že práce s online dobrovolníky je zcela odlišná než s dobrovolníky na místě. Tvrdí, že u obou typů dobrovolnictví se musí uplatňovat základní standardy dobrovolnického managementu a že všichni dobrovolníci potřebují oporu, zpětnou vazbu, poradenství a uznání.

Další nepravdivé tvrzení je, že lidé, kteří pomáhají online, tak činí pro organizace, které jsou geograficky daleko. Toto tvrzení neplatí, protože geografická vzdálenost nemá na online dobrovolnictví vliv.

Dalším nepravdivým tvrzením je, že se online dobrovolníci zabývají především úkoly spojenými s technologiemi. Crevans tvrdí, že se také zabývají poradenstvím v oblasti obchodních plánů, rozvojem lidských zdrojů, fundraisingem, výzkumem různých témat, online diskusemi aj.

Dále vyvrací tvrzení, že online dobrovolníci jsou většinou mladí, bohatí a žijí v USA. Dle jejího názoru jsou online dobrovolníci lidé různých věkových skupin (obvykle začínají pomáhat od 13 let), mají různé vzdělání i různou pracovní pozici, pocházejí z různých geografických míst i různých etnických skupin. Dle Organizace spojených národů více jak 40% online dobrovolníků pochází z rozvojových zemí.

Dalším nepravdivým tvrzením je, že online dobrovolnictví je neosobní. Je to přesně naopak. Díky online dobrovolnictví jsou lidé více ochotni sdílet své pocity a informace, než tváří v tvář.

Jane Cravens k tomuto mýtu dodává: „Online dobrovolníci, s nimiž jsem pracovala, jsou pro mě opravdovými lidmi, nikoli virtuálními lidmi. Když se oženili, absolvovali vysokou školu, měli dítě nebo dostali práci, oslavila jsem to, když zemřeli nebo když ztratili milovaného člověka, plakala jsem.“

Další, s čím nesouhlasí, je tvrzení, že osobní rozhovor s potencionálními dobrovolníky je mnohem spolehlivější než s lidmi online. Crevans tvrdí, že obě metody mají své silné i slabé stránky. Dodává, že rozhovory lze dělat také pomocí hlasových a webových kamer.

Dalším, nepravdivým tvrzením je, že online dobrovolníci jsou plaší a mají problémy při interakci s ostatními. Podle již citovaného výzkumu je většina online dobrovolníků také dobrovolníky tváří v tvář.

Další tvrzením je, že je internet nebezpečný. Crevans tvrdí, že záleží jen na lidech, jaké informace sdílí a co prozradí. Doporučuje přečíst příručku týkající se bezpečnosti ve virtuálním dobrovolnictví „The Virtual Volunteering Guidebook“.

Dalším nepravdivým tvrzením je, že největší překážkou online dobrovolnictví je nedostatek přístupu k internetu. S tím Carevens nesouhlasí, protože tvrdí, že většina obyvatel přístup k internetu má. Největší překážkou by dle jejího názoru mohla být nezkušenost s online dobrovolníky i s dobrovolníky tváří v tvář. Pokud organizace neví,

jak pracovat s „klasickými“ dobrovolníky, nemůže ani vědět, jak pracovat s online dobrovolníky.

Crevans dále zpochybňuje tvrzení, že online dobrovolnictví vyžaduje vybudování specializované online platformy nebo používání konkrétního technologického nástroje. Tvrdí, že pokud má organizace e-mail, může pracovat s online dobrovolníky.

Posledním zpochybňovaným tvrzením je, že mikrovoleunteering (mikrodobrovolnictví) a crowdsourcing jsou zcela jiné než virtuální a online dobrovolnictví. Tvrdí, že mikrodobrovolnictví je nový termín, který identifikuje pomoc prostřednictvím smarphonu, crowdsourcing je nejstarší termín (Cravens, Ellis, 2014 [online]).).

2.3 Organizace poskytující dobrovolnické služby

Jelikož bydlím v Olomouckém kraji, rozhodla jsem se v rámci mé práce zjistit, jaké organizace v tomto kraji nabízí dobrovolnické služby včetně služeb, kdy dobrovolníci dochází přímo do rodin se zdravotně postiženými lidmi. Vytvořila jsem tak ucelený přehled všech těchto organizací včetně jejich činnosti a cílové skupiny. Tyto organizace jsem vždy opatřila i příslušným odkazem. Potřebné informace jsem vyhledávala na webovém portálu a v registru poskytovatelů sociálních služeb.

Tento přehled by mohl sloužit organizacím v Olomouckém kraji, aby přesně věděli, zda se v jejich kraji nachází i jiná služba, která nabízí stejné nebo podobné dobrovolnické služby nebo zda je někde mezera, tj. chybí tam. Dále může sloužit také kraji jako takovému, ale hlavně rodinám, rodičům a zdravotně postiženým jedincům, aby věděli, kam se mohou obrátit o pomoc či radu. Tento přehled organizací spolu se stručným popisem jejich činností je součástí přílohy mé práce.

Jelikož jsem našla pouze jednu organizaci, která nabízí dobrovolníky pro osoby se zdravotním postižením a jejíž dobrovolníci dochází přímo domů do rodin, rozhodla jsem se této organizaci věnovat jednu kapitolu své práce.

2.4 Maltézská pomoc

Maltézská pomoc je nestátní nezisková organizace, zřízená českým Velkopřevorstvím Suverénního řádu Maltézských rytířů. Cílovou skupinou jsou rodiny

s dětmi, senioři a osoby s handicapem. Dobrovolnická centra se nachází v různých městech např. v Olomouci, Přerově, Prostějově, Brně, Šumperku, Žatci, Pardubicích, Mělníku, Praze, Otrokovicích, Českých Budějovicích, Uherském Hradišti a ve Valašském Meziříčí. Olomoucké centrum nabízí dobrovolníky pro seniory, osoby se zdravotním postižením a rodinám s dětmi. Dobrovolníci dále dochází do nemocnic a zdravotnických zařízení a dopisují si s vězni.⁸

Telefonicky jsem si domluvila rozhovor s pracovnící Maltézské pomoci, která se zaměřuje na cílovou skupinu seniorů a osob se zdravotním postižením. Společně jsme vedli hodinový rozhovor, který jsem si s jejím dovolením nahrávala a doma analyzovala. Položila jsem jí několik otázek, na které jsem dostala následující odpovědi. Celý rozhovor včetně otázek je součástí přílohy.

Nyní shrnu základní informace rozhovoru:

- Olomoucké centrum má nedostatek dobrovolníků, byť jich má „ve svých řadách“ 200
- Má obrovský nedostatek dobrovolníků pro mladé lidi se zdravotním postižením
- Dobrovolníky vyhledávají pomocí letáčků, které se distribuují do škol či kostelů. Pracovníci také oslovují studenty vysokých škol nebo VOŠ přímo v hodinách. Dále jim pomáhá reklama v novinách, televizi či rádiu
- Benefitem pro dobrovolníky může být potvrzení o dobrovolnictví, dlouhodobí dobrovolníci získají trička a ti nejlepší mohou získat cenu Křesadla
- Dobrovolník by měl mít čistý trestní rejstřík, měl by být spolehlivý, laskavý a trpělivý
- Je velký problém zajistit dobrovolníka do rodiny, která nežije přímo ve městě. Lidé z vesnic jsou diskriminováni místem bydliště. Nemohou tak využívat služeb dobrovolníků, byť by o tuto službu měli zájem.
- Mikrodobrovolnictví jako takové v nabídce služeb nemají, pouze dopisování si s vězni

⁸

<http://www.maltezskapomoc.cz/olomouc>

- Dobrovolnictví má význam nejen pro osoby, kterým je pomáháno, ale i pro dobrovolníky samotné (viz příběh v příloze)

V souvislosti s tímto rozhovorem mě napadá mě otázka: „Proč je stále nedostatek dobrovolníků, byť jejich počet neustále roste? Co je příčinou?“ Odpověď na tuto otázku jsem hledala v bakalářské práci Pavlíny Hrdličkové (2016). Ta v rámci kvantitativního šetření zjišťovala informovanost a zájem o dobrovolnickou službu na sedmi středních školách v Prostějově. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 471 respondentů. Z výzkumu vyplynulo, že převážná část respondentů, konkrétně 331 (70,6 %), má pozitivní názor na dobrovolnictví. Pokud jde o informovanost, ve zkoumaném vzorku převažuje informovanost nízká a to u 298 (63,3%) dotazovaných. Na otázku zájmu o dobrovolnictví odpovědělo kladně 272 (57,7 %) respondentů. V případě nezájmu o dobrovolnickou činnost byl jako hlavní důvod nezájmu uváděn nedostatek času, a to v 83 (65%) případech ze 128 odpovědí na tuto otázku (Hrdličková, 2016, s. 63, 64).

Z výzkumu tedy vyplynulo, že mladí lidé mají na dobrovolnictví pozitivní názor, mají o tuto činnost zájem, ale nemají dostatek informací, které by je vedly tím správným směrem. Právě v mládeži vidím velký dobrovolnický potenciál. Pokud by byly dostatečně vedeni, motivováni a hlavně informováni, mohli by rozšířit řady dobrovolníků a zaplnit chybějící mezery ve společnosti.

3 Projekt empirického šetření

V této části diplomové práce uvádím metodologii výzkumu. Nejprve popíši výzkumný záměr a cíl, následně objasním, jakými metodami jsem získala potřebná data a jak jsem je zpracovávala. Závěr této kapitoly bude věnován výběru a charakteristice respondentů.

3.1 Výzkumný záměr a cíl

Pro získání potřebných dat jsem použila kvalitativní výzkumnou strategii. „Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů. Nezůstáváme na jejich povrchu, provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumáme příslušné procesy“ (Hendl, 2008, s. 51). Výzkumník vytváří komplexní celostní obraz, analyzuje různé druhy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách (Hendl, 2008, s. 48). Při kvalitativním výzkumu nepoužíváme statistické metody či jiné způsoby kvantifikace. Zaměřujeme se na životy lidí, jejich chování, vzájemné vztahy, příběhy, chod organizací apod. (Straus, Corbinová, 1999, s. 10).

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na dobrovolníky pro mladé lidi se zdravotním postižením. Mým hlavním cílem bylo: „Zjistit, jak vnímají potřebnost dobrovolníků rodiče mladých lidí se zdravotním postižením?“. Kromě hlavního cíle jsem zvolila i 4 další dílčí cíle.

- Zjistit, jaká je informovanost rodičů mladistvých osob se ZP o dobrovolnictví?
- Zjistit, do jaké míry využívají rodiče mladých lidí se zdravotním postižením služby dobrovolníka? Na jaké činnosti?
- Zjistit, jaké znalosti a dovednosti by měl dobrovolník pro mladé lidi se ZP mít?
- Zjistit, jaká je povědomost rodičů mladistvých osob se ZP o mikrodobrovolnictví? Zda by o tuto službu měli zájem?

3.2 Metody získávání dat

Ve svém výzkumu jsem použila metodu polostrukturovaného interview. Jedná se o nejrozšířenější podobu interview, neboť v sobě zahrnuje prvky plně strukturované a nestrukturované formy rozhovorů. Na rozdíl od nestrukturovaného interview vyžaduje náročnější technickou přípravu. Výzkumník si předem připraví tematické okruhy, popř. několik klíčových dotazů, na které se bude respondentů ptát. Pořadí otázek není neměnné, což zajišťuje výzkumníkovi větší flexibilitu a maximalizuje výtěžnost informací. Abychom si byli jisti, že vše správně chápeme, všemu rozumíme, použijeme následné inquiry, tedy upřesnění a vysvětlení odpovědí. Ověřujeme si správnost našeho pochopení a klademe případné doplňující otázky. V rozhovoru pokračujeme tak dlouho, dokud nám respondent nedá relevantní odpovědi nebo pokud jsme nevyčerpali časový limit. Tímto máme stanovené jádro interview, tedy témata otázek, které musíme probrat. Abychom dosáhli komplexnějších a přesnějších odpovědí, klademe respondentům doplňující otázky, jež nás dovedou k našemu cíli. Rozhovory vedeme v různém prostředí, které odpovídá povaze rozhovoru např. v parku, na ulici, v kanceláři, kavárně apod. (Miovský, 2006, s. 159, 160).

Nyní se zaměřím na vlastní interview. Postupovala jsem dle Miovského (2006, s. 163–169), který radí rozdělit interview do čtyř fází. První část je přípravná, kdy se snažíme navázat kontakt s potencionálním účastníkem, získat jeho důvěru a motivovat ho k účasti na rozhovoru. Abych získala co nejvíce respondentů potřebných k mému výzkumu, oslovila jsem rodiče mladistvých se zdravotním postižením, jejichž děti chodí do praktické třídy v Přerově s dotazem na možnost poskytnutí rozhovoru. Tuto třídu jsem si vybrala záměrně, protože sem chodí i má mladší dcera. Rodiče znám osobně již dva roky, proto jsem „cítila“ možnost získání většího množství rozhovorů. Do třídy chodí celkem osm dětí včetně mé dcery, z toho pět dívek a tři chlapci. Rodiče čtyř dívek s rozhovory souhlasili, rodiče chlapců neodpověděli. Dále jsem na Facebooku oslovila rodiče mladistvých se zdravotním postižením, kteří zde mají vytvořenou podpůrnou skupinu s žádostí o interview. Rozhovor mi přislíbilo celkem 16 rodičů. Již v této přípravné fázi jsem rodiče ujistila, že nikde nebudu zveřejňovat jejich jména a příjmení, podle nichž by je bylo možné identifikovat.

Druhá fáze se nazývá vzestup a upevnění kontaktu. V této fázi se ptáme respondenta na obecné a méně citlivé otázky, abychom tak s respondentem navázali důvěrný vztah. Současně si všímáme i jeho verbálních a neverbálních projevů.

Třetí fáze se nazývá jádro interview. Tvoříme tematické okruhy, tj. nejdůležitější témata, která jsou spojena s cíli výzkumu:

- Povědomí o dobrovolnictví
- Využívání služeb dobrovolníka
- Znalosti a dovednosti dobrovolníka pro mladé lidi se zdravotním postižením
- Mikrodobrovolnictví

Poslední část se nazývá závěr a ukončení. Tato fáze může být někdy podceňována. Cílem je uzavřít kontakt s respondentem důstojně, aniž by si myslel, že byl pro nás pouhým zdrojem informací. Současně si musíme být jisti tím, že jsme kladenými otázkami v respondentovi nevyvolali nějaké negativní či traumatizující vzpomínky, které by případně vyžadovaly odbornou pomoc (Miovský, 2006, s. 168–169).

3.3 Metody zpracování dat

Pro získání potřebných dat jsem zvolila zvukový záznam, tj. audiozáznam, který jsem uskutečnila prostřednictvím osobního a telefonického rozhovoru. Zvukový záznam je pro výzkumníka velkým přínosem, protože si nemusí zaznamenávat obsah interview. Tato metoda je nejčastěji využívána, protože zachycuje kvalitu slova, tj. intenzitu hlasu, délku pomlky, doprovodné zvuky, řečové vady aj. Poté jsem zvukový záznam převedla do textové podoby, která se nazývá transkripce. Jedná se o doslovný přepis rozhovoru, tzn., že jsem přepsala vše, co respondent říkal (Miovský, 2006, s. 197–206).

Následně jsem transkripci upravila metodou, která se nazývá kódování dat. Jedná se o proces třídění dat do segmentů, kterým přiřazujeme názvy. Přiřazujeme klíčová slova nebo symboly k určité části textu tak, abychom se v textu lépe vyznali a měli přehled (Miovský, 2006, s. 2019, 220). K tomu jsem využila techniku barvení textu (Miovský, 2006, s. 211).

První část kódování se nazývá otevřené kódování, kdy tvoříme kategorie a subkategorie. Druhá část je axiální kódování, kdy tvoříme vazby (spojení) mezi již vzniklými kategoriemi a subkategoriemi. (Miovský, 2006, s. 229, 230).

3.4 Metoda výběru výzkumného vzorku

Pro výběr výzkumného vzorku jsem použila metodu samovýběru. Jedná se o metodu, která je založena na dobrovolnosti, kdy se respondenti sami rozhodnou, zda se chtějí do výzkumu zapojit nebo ne (Miovský, 2006, s. 133).

Jak už jsem uvedla, respondenty jsem hledala na Facebooku a na střední škole v praktické třídě v Přerově. Celkem jsem měla přislíbeno 16 rozhovorů, nakonec se jich uskutečnilo pouze 11. Věkové rozpětí mladistvých bylo 15–26 let. Všem respondentům jsem sdělila, že pokud by nechtěli na nějakou otázku odpovídat, tak nemusí. Vše je na bázi dobrovolnosti, proto se nemusí bát.

3.5 Etika výzkumu

Etické otázky hrají ve společenskovědním výzkumu důležitou roli. „Etika se snaží objasnit principy a hlediska, která vedou člověka k odpovědnému jednání“ (Nečasová, 2001, s. 12).

Ve kvalitativním výzkumu je etická otázka mnohem důležitější než v kvantitativním, neboť výzkumník vstupuje do mnohem užšího a obvykle dlouhodobého kontaktu s dotazovanými osobami, zjišťuje jejich citlivá data a často proniká do soukromí dotazovaných osob (Gavora, 2006, s. 239).

V průběhu výzkumu musíme dodržovat pravidla etického jednání. Prvním z nich je poučení (informovaný souhlas) respondentů. Ti musí být předem informováni o průběhu a okolnostech výzkumu. Účastní se rozhovorů, jen pokud s tím osobně souhlasí. Dalším důležitým etickým prvkem je emoční bezpečí. V průběhu výzkumu dochází ke sdělování citlivých údajů týkajících se např. rozvodu, smrti, násilí apod., kdy výzkumník vede s respondentem „terapeutický“ rozhovor, mnohdy s léčebným účinkem. Nebezpečí může číhat v podobě přílišného se otevření respondenta, kdy musíme zvážit možnost ho zastavit. Výzkumníkovi se mohou plést role – terapeut a výzkumník (Hendl, 2008, s. 153, 154). Dalším důležitým etickým prvkem je respektování soukromí. Výzkumník ve své práci musí změnit názvy osob a

míst, aby nebylo poznat, o jakého respondenta se jedná. Je třeba také chránit data proti zneužití. Respondenti by měli být předem informováni o tom, že informace nebudou předávány třetím osobám (Hlad'o, 2011, s. 98).

Před samotným rozhovorem jsem respondentům sdělila, že pokud nebudou chtít odpovídat na určité otázky, tak nemusí. Vše bude probíhat na základě dobrovolnosti. Mnohé otázky se týkaly osobních a citlivých údajů, což by mohlo být pro tázané nepříjemné nebo dokonce nepřijatelné. Během osobních rozhovorů jsem pozorovala jejich chování i mimiku, které mi naznačovaly, jestli je pro ně otázka přijatelná a akceptovatelná. Dále jsem je ubezpečila, že údaje, které mi poskytnou, budou využity pouze pro účely mé diplomové práce.

3.6 Charakteristika komunikačních partnerek

Veškeré rozhovory jsem vedla pouze s matkami mladistvých, jelikož otcové neměli o rozhovor zájem. Pravdou je, že děti do školy doprovází většinou matky, stejně tak i matky jsou většinou účastny na facebooku v již zmiňované skupině. Jména mladistvých, jejich bydliště i místo školy jsem záměrně změnila, a to z důvodu zachování anonymity jedinců. Matky jsou zde v souvislosti s anonymitou popisovány jako R1, R2, R3 atd. Věkové rozmezí mladistvých jsem si stanovila mezi 15 a 26 rokem.

Respondentka č. 1 (dále jen R1) – matka od narození celodenně pečuje o svou zdravotně postiženou dceru Evičku, která má 20let. Ta má genetickou vadu (má tři čtvrtě chromozomu navíc), dále má oční vadu, rozštěp srdeční chlopně, skoliózu páteře a jiné zdravotní potíže. Mentálně je na úrovni šestiletého dítěte. Evička má ještě dva mladší sourozence, oba dva jsou zdraví. Bydlí v Přerově.

Respondentka č. 2 (dále jen R2) – matka od narození celodenně pečuje o svého syna Martina, kterému je 23 let. Ten má kombinované postižení, dětský autismus, mentální retardaci a dětskou mozkovou obrnu. Má ještě mladší sestru, která je zdravá. Bydlí v Olomouci, matka je rozvedená.

Respondentka č. 3 (dále jen R3) – matka od narození pečuje o svou zdravotně postiženou dceru Katku, která má 19 let. Katka má Downův syndrom a ADHD. Matka je rozvedená, ale žije s přítelem. Žádného sourozence Katka nemá, bydlí v Jihlavě.

Respondentka č. 4 (dále jen R4) – matka se od narození stará o svou dceru Denisu, která má 20 let. Denisa má dětskou mozkovou obrnu

s autistickými rysy, ortopedické vady např. vybočené kotníky a kyčle, má hlubokou mentální retardaci, kdy je na úrovni osmiměsíčního měsíčního dítěte. Celkem má matka tři děti, je rozvedená, bydlí v Ostravě.

Respondentka č. 5 (dále jen R5) – matka se od narození stará o svého syna Marka, který má nyní 20 let. Ten má středně těžkou mentální retardaci, epilepsii a jiné zdravotní postižení. To bylo způsobeno předčasným porodem ve 27. týdnu, kdy došlo ke krvácení do mozku, následkem čehož také oslepl na jedno oko a na jednu polovinu těla je ochrnutý. Matka je rozvedená, ale má přítele. Bydlí poblíž Hranic na Moravě.

Respondentka č. 6 (dále jen R6) – matka se stará o svého syna Pavla–25 let, který má kombinované postižení (smyslové, intelektuální a tělesné) a dětskou mozkovou obrnu. Matka má celkem tři děti – syny a je vdaná. Bydlí v Liberci.

Respondentka č. 7 (dále jen R7) – matka se stará o dva postižené syny Lukáše a Tomáše, kterým je 15 a 18 let. Oba dva mají těžkou mentální retardaci a potřebují celodenní dohled. Matka má ještě mladšího sedmiletého syna, který má ADHD a další dva dospělé syny. Je vdaná a bydlí v Brně.

Respondentka č. 8 (dále jen R8) – matka se od narození stará o svou dceru Sárú–18 let, která má dětskou mozkovou obrnu, těžké mentální postižení, vadu zraku, pohybové problémy a schizofrenii. Sára má ještě mladšího bratra, který je zdravý. Bydlí v Jeseníku, matka je podruhé vdaná.

Respondentka č. 9 (dále jen R9) – matka se od narození stará o svou dceru Báru–24 let, která má dětskou mozkovou obrnu, středně těžkou mentální retardaci a epilepsii. Bára je jedináček, žádné sourozence nemá. Matka je po druhé vdaná, bydlí v okrese Kroměříž.

Respondentka č. 10 (dále jen R10) – matka se celodenně stará o svou dceru Moniku – 21 let, která má středně těžké mentální postižení, nemluví, nemá žádné lékařské zařazení. Má ještě starší sestru, která již žije sama. Monika bydlí spolu s matkou a otcem poblíž Prostějova.

Respondentka č. 11 (dále jen R11) – matka se celodenně stará o svou dceru Terezu, která má 21 let. Tereza má dětskou mozkovou obrnu a středně těžkou mentální retardaci. Má ještě dva mladší sourozence, kteří jsou zdraví. Matka bydlí spolu s dětmi a s babičkou na malé vesnici poblíž Olomouce.

4 Analýza dat

Neznámé dobrovolnictví

Všechny respondentky věděly o tom, že dobrovolnictví jako takové existuje. Slyšely o tom v televizi, četly v novinách a na internetu. Dovedly uvést konkrétní příklady z praxe (dobrovolníci pomáhají při organizování různých akcí, chodí pomáhat do nemocnic onkologicky nemocným dětem, pomáhají jak v České republice, tak i v zahraničí – např. při živelných katastrofách, pracují zadarmo aj.). Ani jedna respondentka ovšem nevěděla, že by dobrovolníka mohla využít i pro své dítě (mladistvého). Z této skutečnosti byly překvapené. Nikdo jim pomoc ve formě dobrovolníka nikdy nenabídl, ani nevěděly, kde by ho měly hledat.

R1: „O tom, že existují dobrovolníci vím. Slyšela jsem o tom v televizi. Víím, že pomáhají např. při povodních nebo různých neštěstích. Slyšela jsem, že pomáhají při organizování a pořádání různých akcí..... že bych ale mohla využít dobrovolníka pro svou dceru jsem nikdy neslyšela. Nikdo mi to nenabídl. Je to opravdu tak? Ani nevím, kde bych ho hledala je to pro mě novinka“

R2: „.... o dobrovolnictví vím, že existuje. Lidé myslím chodí někam pomáhat zadarmo, ve svém volném čase. Určitě je to záslužné.....o tom, že bych mohla někdy využít dobrovolníka nevím. To jako fakt? Kde bych ho mohla najít? To je nějaká novinka?....dobrovolnictví vnímám jako skvělou pomoc lidem, kteří mají různé problémy nebo si neumí sami pomoci. Určitě je to prospěšné...“

R4: „...o dobrovolnictví vím. Lidé tady chodí pomáhat, když je něco potřeba. Když např. sousedovi ulítla střecha a měl pak zničený nábytek, tak mu hodně lidí přišlo na pomoc. Chlapi pomáhali se střechou, ženské nosili oblečení, nádobí a tak. To je dobrovolnictví?vím, že dobrovolníci pomáhají i v zahraničí, při povodních, stavět školy, nemocnice a tak.....je to záslužná činnost.....taky o tom někdy mluví v televizi, četla jsem to i na počítači....myslíte, že bych mohla mít dobrovolníka i pro Denisku? A proč o tom nevím? Proč mi to nikdo neřekl? ...vůbec nevím, kde bych ho měla hledat...poradíte mi.....to je zajímavá informace...“

R7: „o dobrovolnictví vím, četla jsem o tom v časopise a na internetu....moc jim fandím, jsou skvělí.....pomáhají myslím v nemocnicích, kam chodí např. za onkologicky nemocnými dětmi, aby jim nebylo smutno, k seniorům..... Musí to být pro ně těžkéo tom, že bych mohla mít dobrovolníka i já jsem neslyšela. Ani mi o tom nikdo neřekl. Zdá se mi to velice zajímavé. Kde bych si o něho měla říct? Mám dva postižené kluky, tak by mi bodlo, kdyby mi s nimi někdo pomohl... “

Zapojení dobrovolníka

Ani jedna z respondentek nikdy nevyužila služeb dobrovolníka, který by docházel přímo k nim domů a pomáhal jim. Pouze jedna respondentka uvedla, že se s dobrovolníkem setkala na několikadenním odlehčovacím pobytu svého syna. Zde byli dobrovolníci, kteří pomáhali všem dětem.

Osm respondentů uvedlo, že by dobrovolníka přivítali (R1,4,5,6,7,8,9,11), tři odpověděli negativně (R2,3,10).

Ve dvou případech byl nezájem o dobrovolníka kvůli specifickému postižení mladistvého, v jednom případě bylo důvodem nezájmu zvládání péče a zvyk na určitý denní rytmus. R2 uvedla nemožnost využívání dobrovolníka hlavně z důvodu dětského autismu syna, který znemožňuje jakýkoliv kontakt s cizí osobou, byť známou. Učitelé ve speciální škole, pracovníci stacionáře ani osobní asistenti nezvládli vyhovět požadavkům matky, resp. syna a „péči“ o něj nezvládli. Jeho specifické onemocnění neumožňuje matce, aby si domů přivedla návštěvu nebo s někým cizím mluvila. Přítomnost dobrovolníka je tedy nereálná, nemožná. V druhém případě respondentka (R10) uvedla důvod nezájmu také specifické postižení dcery, které znemožňuje přítomnost cizí osoby. Toto postižení je specifické tím, že není přesně diagnostikováno a jak řekla respondentka, nevleze se do žádné škatulky. Největším problémem je porucha řeči, kdy dcera vůbec nekomunikuje a využívá pouze mimoverbální komunikaci, která je spojená se strachem z cizích lidí. Z tohoto důvodu ji matka nechce zbytečně vystavovat zatěžujícím a stresujícím situacím. Dále uvedla, že by k dobrovolníkovi neměla důvěru, tj. nevěří, že by se o dceru dokázal postarat tak dobře, jako ona. Třetí respondentka (R3) uvedla důvod nezájmu nepotřebnost dobrovolníka. Se svým životem je spokojená, vše zvládá sama a žádnou další pomoc nepotřebuje.

Čtyři matky (R 1, 6, 8 a 9) by si pro své dítě přály dobrovolníka stejného pohlaví jako je jejich dítě, a to z obavy možného zamilování se.

R1: „...dobrovolníka jsem nikdy neměla, péči musím zvládat sama. Přes den je dcera ve škole, odpoledne se mnou. Pořád za mnou chodí a mluví, nemůže být chvíli sama. Chodíme spolu ven, do restaurací, ráda nakupuje. Pokud by byla možnost mít dobrovolníka, tak bych ho využila. Musel by být ale prověřený....a taky by to měla být ženská, protože do chlapa by se dcera mohla snadno zamilovat...“

R2: „...péči o Marťu musím zvládat sama. Občas mi pomůže bývalý manžel nebo maminka. Ale to jen občas. Exmanžel bydlí daleko, takže to je výjimečné. Snažím se to dělat co nejlépe. Za ty roky si už člověk zvykne a musí brát vše tak, jak je.....aby byl v klidu a dobré náladě, musím vždy plánovat a předvídat a vyvarovat se situacím, které by ho rozhodily. Potřebuje denně program, aby neupadal do depresí a afektů. Je spousta věcí a situací, které mu vadí, tomu se vyhýbáme. Miluje mapy, dopravní prostředky a výlety, procházky s asistenčním psem. Dobrovolníka jsem pro Marťu nikdy neměla. Myslím, že by mi pomohl. Proč jsem ho neměla? Protože mi to nikdo nenabídl, neslyšela jsem o tom. Ani žádná kamarádka ho nemá...na jaké činnosti? Třeba by si mohl Marťu brát ven nebo by mohl chodit se mnou a Marťou. Ono to nebude tak jednoduché. Musel by si na dobrovolníka zvyknout a přijmout ho. Jelikož má Marťa dětský autismus, tak musí mít vše dopředu naplánované, musí o všem vědět. Asi by to bylo těžké, kdyby si měl zvyknout na někoho jiného než na mě, manžela, maminku nebo sestru. Ani návštěvy k nám nemůžou chodit, protože je nechce. Pokud by se to ale nějak povedlo, tak by mi ho hrozně moc pomohlo. Měla bych trochu času pro sebe. Teď ho nemám vůbec. Vstávám brzy ráno a večer padám únavou. Chvilé odpočinku by mi bodly. Hrozně moc....ale nestěžuju si, to rozhodně ne. Je to takový, jaký to je....dřív jsem využívala sociální služby, myslím osobní asistenci, ale nešlo to. Nevěděli si s ním rady. Proto i teď si myslím, že by ho dobrovolník nezvládl...když tak nad tím přemýšlím, tak by to určitě nešlo. Ve škole ho nezvládli, ve stacionáři taky ne, je to s ním těžké...takže určitě ne....“

R3: „...dobrovolníka jsme nikdy neměli a ani bych ho myslím nechtěla. Dcera stále chodí do školy, odpoledne jsme spolu. Takto mi to vyhovuje...takže ho nepotřebuju.....když je dcera ve škole, mám dostatek času na to, co potřebuju. Nakoupím, uvařím, vyřídím si potřebné věci nebo si i odpočinu. Pak už se těším, až přijde dcera domů. Jsme na sebe zvyklé a takto nám to vyhovuje, nepotřebuju nic měnit. Pokud by už nechodila do školy a měla být třeba doma nebo pokud bych musela jít

do práce, tak bych dobrovolníka asi využila. Ale na to je dost času, zatím o tom přemýšlet nechci....jsem spokojená tak, jak to je...a co bude za několik měsíců či let nevím a ani to teď řešit nechci.....“

R4: „dobrovolníka jsem nikdy neměla. Využívám nebo jsem v minulosti využívala denní stacionář, týdenní stacionář, internátní školu. Domů jezdí jen na dlouhé víkendy a prázdniny. Taky využívám osobní asistenci...jestli bych měla zájem o dobrovolníka? Nevím, asi ano. Bylo by to ale těžké. Denča má hlubokou mentální retardaci, je na úrovni osmiměsíčního dítěte....pokud by si s ní uměl poradit, tak ano.....“

R5: „....dobrovolníka jsme nikdy neměli. Marek chodí do denního stacionáře, který je hned ve vedlejší ulici, což mi velmi pomáhá. Taky pravidelně jezdí na týdenní tábor, kde spí ve stanech, což se mu moc líbí. Ještě chodí na Charitu na kroužky např. na počítač, keramiku a vaření. Jednou týdně chodí pracovnice Charity k nám, kde s Markem trénují čtení, psaní, hodiny atd. Sice už nespádáme do jejich cílovky, přesto s námi neukončili spolupráci a pomáhají nám. Jsou skvělí. A víte, za co jsem neskutečně vděčná? Že ho zdraví lidi berou mezi sebe....jestli bych využila dobrovolníka? Asi ano, myslím si, že ano. Museli by si ale spolu rozumět a já bych mu musela důvěřovat....“

R6: „...o dobrovolnictví vím, to je známé....já osobně dobrovolníka nevyužívám.....tedy....Pavlík jezdí na několikadenní odlehčovací pobyty, kde dobrovolníci jsou. Pomáhají tam s péčí o děti a s programem. Ale to je v rámci pobytu. Osobně, přímo pro Pavlíka nea jestli bych ho využila? Asi ano, myslím, že bych ho využila. Mělo by to ale být formou velkého bratra... no a byla bych ráda, kdyby to byl muž....“

R7: „...mám dva postižené kluky, se kterými je hodně práce, ale dobrovolníka jsme nikdy neměli....kluci pouze jezdí jedenkrát měsíčně se stacionářem na víkendové pobyty, to se jim moc líbí...jestli bych dobrovolníka využila? Ano, využila bych ho. Nikdy jsem o tom sice nepřemýšlela, ale myslím si, že by se mi to líbilo...“

R8: „...dobrovolníka jsme nikdy neměli, využívám jen odlehčovací službu.....jestli bych ho využila? Ano, asi ano. Museli by si ale spolu sednout a já bych mu musela důvěřovat. To je hrozně moc důležitý. Určitě bych ji nesvěřila jen tak někomu....Sárinka má někdy dny, kdy chce být sama v pokoji a nikoho nevyhledává, dokonce ani mě. Někdy je naopak ráda venku a užívá si různých aktivit... kdybych si mohla vybrat, tak bych pro Sárku raději chtěla holku. U kluka bych se bála zamilování, což by na ni mohlo negativně působit. Holka by byla lepší.“

R9: „....většinu péče o Barču zvládám sama. Někdy mi pomáhá manžel, rodiče, sourozenci nebo tchynětakže mám pomocníků dost. Když potřebuju, tak se vždycky někdo najde. Někdo, kdo v daný čas může, ale většinou to dělám sama. Péče je náročná, ale během let už vím, co a jak. Dobrovolníka jsem pro Barču nikdy neměla. Nikdy mi to nikdo neřekl a mě to ani nenapadlo.....i když mi pomáhá rodina, tak bych dobrovolníka využila. Třeba bychom si s manželem mohli udělat odpoledne jen sami pro sebe. Mohli bychom si někam zajít, na večeři, projít se nebo být jen tak spolu sami u televize. Ne že by nám Barča doma vadila nebo tak něco, ale myslím si, že by to našemu vztahu pomohlo.... líbilo by se mi, kdyby to byla raději holka, protože by mohlo dojít k zamilování, což by asi nebylo dobré“

R10: „...dobrovolníka bych nechtěla. Monča nemluví a skoro nikdo se s ní nedomluví. My jsme na sebe zvyklé a takto nám to vyhovuje. Dopoledne je Monča ve škole a já si můžu udělat spoustu věcí. Nakoupím si, uklidím, vyřídím, co potřebuji....navíc má Monča specifické postižení, protože není přesně diagnostikováno, nemáme žádnou konkrétní diagnózu...k dobrovolníkovi bych asi neměla důvěru, bála bych se o dceru...víte, jsem s ní doma celý život, znám ji nejlépe ze všech. Prožili jsme si spolu hodně hezkého, ale i špatného v souvislosti s jejím postižením. Proto si myslím, že by se o Monču nedokázal postarat tak dobře, jako já...je to těžké. My jsme zvyklý na náš rytmus, hlavně dcera. Pokud by nastala situace, kdy bych ho znala, ale opravdu dobře znala, on byl sympatický i Monče a rozuměli by si, tak možná. Ale taková šance asi není. Neumím si to ani představit....“

R 11: „...s dcerou mi pomáhá jen maminka, ta s náma i bydlí. Teda spíš my bydlíme s ní. Jsem rozvedená a bývalý se o Terku moc nezajímá. Ale mně to nevadí, zvykla jsem si. Dobrovolníka jsme nikdy neměli, ani mě to nikdy nenapadlo. Ano,

využila bych ho. Teda pokud by ho Terka chtěla. Mohl by ji vzít třeba někam, kam s ní běžně nechodím. Ted' přesně nevím kam, ale někam ano. Přijde mi, že poslední dobou nějak z pohodlně a pořád sedí u televize. Nějaká změna by jí prospěla. No a samozřejmě by si museli sednout, museli by si padnout do oka. Jinak by to nešlo. Kdyby to klaplo, byla bych ráda....“

Společné aktivity

Respondentky dále uvedly, že by dobrovolníka využily na různé aktivity, např. by dobrovolník mohl s mladistvými chodit ven, do kina, cukrárny nebo restaurace, na procházky, na hokej či fotbal nebo by si s nimi mohl povídat. Setkávat by se s nimi mohl jedenkrát týdně nebo jedenkrát za 14 dnů.

R1: „.....asi by se mi líbilo, kdyby spolu chodili ven, do kina, do cukrárny, povídali si a tak...možná by spolu mohli jet i někam na výlet...jednou za týden nebo čtrnáct dní...když tak o tom přemýšlím, musel by to být někdo, komu bych mohla svou dceru bez obav svěřit, u koho bych měla jistotu, že vše zvládne....“

R4: „...asi nejspíš na procházky, povídání, někam si zajít a tak. To by se vidělo dle aktuální situace...asi by se to muselo vyzkoušet...jak často? To nevím. Dcera jezdí domů nepravidelně, takže bychom se museli domlouvat, až by se vědělo, že přijede...“

R5: „....asi na různé aktivity...nejspíš na procházky, kino, možná fotbal, posedět si třeba do restaurace nebo cukrárny, možná by mohli jít i na koncert... a tak...asi by se vidělo dle jeho aktuální situace. Záleželo by na Markovi, jak by se cítil, jaký by měl zrovna den...Marek si rád povídá, tak by spolu mohli probírat různé věci....asi tak jednou za týden nebo dva...“

R6: „...mně by to vyhovovalo jedenkrát týdně nebo dle potřeby... a mohli by chodit na výlety, hokej, do kina, na pivo, vycházky, fotbal nebo třeba na koncerty....“

R7: „...chtěla bych, aby chodili ven, do kina, na koncerty, kamkoliv. Záleželo by na tom, jakou by měli kluci náladu a co by je bavilo. Někdy mají lepší den, někdy horší...jak často nevím, ale myslím si, že asi tak jedenkrát týdně nebo podle potřeby...“

R8: „.....mohli by spolu chodit ven, na procházky, do kina, do cukrárny, restaurace a tak....možná i na koncert... jak často? To nevím, nikdy jsem o tom nepřemýšlela...možná jedenkrát týdně nebo jak bych potřebovala, to by záleželo na okolnostech...“

R9: „Na jaké činnosti? Na cokoliv. Barča je tak trochu živel a baví ji vše. Třeba by ji mohl vzít na fotbal, hokej, do kina, někam na výlet...kamkoli...možná by mohli spolu i vyrazit na nějaký koncert nebo akci, to má Barča ráda....ráda dělá různé aktivity, je tak trochu blázen...Barča si ráda povídá, nemá ráda nudu...určitě by ji to ale mělo bavit a měla by být spokojená....tak jedenkrát za týden nebo 14 dní...“

R11: „mně by se líbilo, kdyby chodili spolu ven, na procházky, možná taky do kina nebo cukrárny. Určitě bych chtěla, aby si spolu povídali. Terka nemá moc kamarádek a chybí ji to. Jak často? To přesně nevím, ale možná tak jednou za týden nebo dva. To by se muselo zkusit a taky podle aktuální potřeby. Někdy je unavená, někdy nemá náladu, někdy se ji nechce vůbec nic dělat... nejlépe jednou týdně, vidělo by se podle situace...“

R	ven, procházky	kino	cukrárna, restaurace	povídat si	fotbal	výlety	hokej	pivo	koncerty
R1	X	X	X	X		X			
R4	X			X					
R5	X	X	X		X				X
R6	X	X			X	X	X	X	X
R7	X	X							X
R8	X	X	X						X
R9		X		X	X	X	X		X
R11	X	X	X	X					
součet	7	7	3	5	3	3	2	1	5

Tabulka 1 Požadované aktivity ze strany komunikačních partnerek

Z uvedené tabulky vyplývá, že největší zájem matky projevily o procházky a kino (7 z 8), naopak nejmenší zájem je o chození na pivo (1 z 8) a hokej (2 z 8). Střední zájem pak o fotbal a výlety (3 z 8) a povídání a koncerty (5 z 8). Čtyři respondentky (R6, 7, 8, 9) by chtěly využívat služeb dobrovolníka jedenkrát týdně nebo dle svých aktuálních potřeb, tři respondentky (R 1, 5, 9) by se chtěly setkávat jednou za týden nebo dva. Jedna respondentka přesný termín neuvedla, jelikož její dcera často pobývá na internátní škole a domů jezdí nepravidelně. Na případné schůzky by se domlouvaly podle příjezdu dcery.

Profil dobrovolníka

Respondenti uvedli, že je pro ně velmi důležité, aby měli k dobrovolníkovi důvěru. Měli by mu věřit v tom, že se dokáže adekvátně a správně postarat o jejich dítě. Také mladistvý by měl mít s dobrovolníkem dobrý vztah. Měl by ho brát jako kamaráda, se kterým může zažít spoustu legrace a který ho něčemu novému naučí nebo s něčím zajímavým seznámí.

Dobrovolník by měl být dle respondentů:

- milý
- přátelský
- empatický
- spolehlivý
- trpělivý (mladiství mají díky svému postižení různé hlasové, verbální či jiné vyjádření – např. neustálé, celodenní drobení pečiva na koberec. Pokud by dobrovolník nebyl dostatečně trpělivý, mohl by reagovat neadekvátně na určité situace a např. křičet na mladistvého nebo by mu mohl dát např. facku (jak uvedla R 4))
- fyzicky zdatný (když „zlobí“ autistické dítě, tak má dle slov matky obrovskou sílu)
- zkušený
- rád pomáhat
- respektuje nálady mladistvých a umí se jim přizpůsobit
- měl by se umět vcítit do mladistvých a nebrat je jako věc
- mít pochopení pro jejich specifické postižení dětí (např. když špatně mluví či slyší)

- předvídat (např. když má mladistvý špatnou stabilitu, měl by umět adekvátně vyhodnotit situaci, kdy je např. při nerovném terénu potřeba vzít mladistvého za ruku nebo využít jinou cestu)
- postarat se (dát najíst, napít, nakrájet jídlo, utřít zadek aj.)
- mít kurs první pomoci (aby mohl správně zareagovat při neočekávaném zdravotním problému)
- reagovat ve vypjatých situacích (např. když mladistvý dostane epileptický záchvat, tak nezpánikařit, ale správně reagovat)
-

Z tohoto dlouhého výčtu požadovaných znalostí a dovedností je patrné, že respondenti kladou velký důraz na povahové, osobnostní a profesní kvality dobrovolníka.

Pokud bych se na tyto požadavky podívala očima výzkumníka, mohlo by se zdát, že je tento profil vhodný spíše pro „superhrdinu“, než pro běžného člověka. Vždyť ani mnozí kvalifikovaní pracovníci takovýchto kvalit nedosahují.

Pokud bych se na to měla podívat očima matky, která má také mladistvého se zdravotním postižením, musela bych s tím souhlasit. Z vlastní zkušenosti a ze zkušeností jiných rodičů, se kterými jsem se setkala jak v nemocnicích, tak i ve speciálních školách nebo lázních vím, jak rodiče na svých takto znevýhodněných dětech „visí“. Mnozí z nich strávili se svými dětmi dlouhé týdny, měsíce, někdy i roky v různých léčebných zařízeních, kdy se báli o jejich životy, kdy přemýšleli, jestli jejich dítě bude žít a pokud ano, tak s jakými následky. Někteří rodiče podřídili svému dítěti celý život, kdy se vzdali své kariéry a koníčků, aby se naplno mohli věnovat svému potomkovi. Je pochopitelné, že po všem, co si s nimi prožili, chtějí mít jistotu, že bude o jejich dítě dobře postaráno a že bude v jejich nepřítomnosti v bezpečí. Samozřejmě je i na rodičích, aby posoudili, jak je na tom jejich potomek zdravotně a psychicky a zda by mu tato pomoc spíše neublížila (jak jsem uvedla, je to pouze můj osobní názor, který se nemusí shodovat s většinovou populací).

R1: „...pro mě je velmi důležité, abych dobrovolníkovi mohla věřit. Důvěra je pro mě základ. Je to přece jen moje dítě, o které se od narození neustále starám, pečuji...toto by byla cizí osoba, kterou neznám a kterou nezná ani Evča. Museli by si spolu sednout, jako kamarádi. měl by si s dcerou hlavně dobře rozumět, měl by být milý,

přátelský, empatický, spolehlivý, měl by umět zvládat její nálady a akceptovat je a musel by samozřejmě sednout i mně....“

R 4: *„...jaký by měl být? Určitě trpělivý. Např. Denča celý den nosí krajíc chleba, který drobí. Někdy je to šílené, ale já jsem zvyklá. Nikdy se nesmí stát, aby dobrovolník na Denču křičel nebo by ji např. dal facku. Chce to opravdu hodně trpělivosti. Musí si uvědomit, že to nedělá schválně, ale že je to způsobeno její nemocí.....taky by měl mít fyzickou, protože autista má sílu, když se zlobí nebo když se mu něco nelíbí...taky by se měl umět vcítit do člověka, nesměl by ji brát jako věc...dál by měl být přátelský, empatický a spolehlivý...ale důvěra v jeho osobu je asi nejdůležitější....“*

R 5: *„...musí si spolu rozumět, jinak by to nešlo....i já bych mu musela důvěřovat. Taky by si měl umět poradit ve vypjatých nebo neočekávaných situacích. Např. Marek má epilepsii, takže pokud by dostal záchvat, tak by musel umět zareagovat a nepanikařit....měl by být empatický a měl by se do něj vcítit, do toho, co potřebuje...a taky by měl být kamarádský, spolehlivý a přátelský...líbilo by se mi, kdyby ho naučil něco, co neumím nebo co by nechtěl vykonávat se mnou...“*

R 6: *„...jak už jsem uvedla, musela bych mu věřit. Asi bych se s ním nejprve chtěla setkat, popovídat si s ním, poznat ho. Musel by mít s Pavlem dobrý vztah.....musel by mít pochopení pro jeho horší mluvení, protože Pavel špatně slyší...taky by měl být předvídavý, protože má i špatnou stabilitu a musel by ho vodit za ruku. Sám se nenají, nenapije, nenakrájí jídlo, neutře si zadek....musí být fyzicky zdatný a nebát se ...měl by být na něj spoleh, kamarádský, přátelský...měl by ho brát jako staršího kamaráda, se kterým zažije spoustu legrace a který ho něco i naučí.....ted' mě napadá, zda by někdo byl ochotný utírat někomu cizímu zadek?“*

R 8: *„...měl by být spolehlivý, přátelský, kamarádský, měl by se umět vcítit do toho, co prožívá, měl by umět respektovat její nálady a tak. Někdy má dobrý den, kdy je veselá a hravá, někdy zase, jak se říká, má den blbec. Nic ji nebaví, je protivná, s nikým nechce mluvit.....měl by umět reagovat na případné problémy nebo nečekané situace např. zdravotní ...bylo by dobré, kdyby měl alespoň kurz první pomoci, aby byl obeznámen s diagnózou...pak by ještě měl být veselý, klidný, s chutí pomáhat, vnímavý*

a ochotný...mohl by jí nabídnout nějaké nové aktivity nebo ji vzít někam, kam my běžně nechodíme...“

R 9: „....měl by být zkušený ve vztahu k těmto dětem, měl by dobrovolnickou práci rád dělat...měl by ji dělat srdcem....měl by umět zaujmout dceru. ...veselý, empatický, přátelský...nejdůležitější ale je, aby si spolu s Barčou sedli. Pokud by to mezi nimi nefungovalo, tak by se nemohli scházet. Nevím, jak to mají ostatní, ale Barča má někdy své nálady. Někdy je zlatá, kdy s ní zažiju spoustu radosti, někdy je naopak protivná. Měl by umět přijmout to, že jednou bude z nějaké věci nebo akce nadšená a podruhé na ni odmítne jít s tím, že ji nebaví. Takže pochopení a akceptování její osoby je pro mě velmi důležité.“

R11: „...měl by být přátelský, spolehlivý, milý a trpělivý. Měl by počítat s možnými náladami Terky a měl by je umět přijmout. Mohu se mnohdy nejde vyhnout.....“

Povědomí o mikrodobrovolnictví

Ani jedna z dotazovaných respondentek nevěděla o tom, co je to mikrodobrovolnictví. Nikdy o tom neslyšely, pouze se domýšlely, že to nějak souvisí s dobrovolnictvím.

R1: „....nikdy jsem o tom neslyšela. Vůbec netuším, co by to mohlo být....“

R2: „...ne, nevím, co by to mohlo být. Podle názvu to zřejmě bude souviset s dobrovolnictvím a s pomocí, ale jak přesně, to nevím....“

R 3,4,5,11: „....nevím, co to je, nikdy jsem o tom neslyšela...“

R8: „...co přesně to znamená, nevím. Asi to bude něco s dobrovolnictvím v mikro měřítku...nevím, asi si to budu muset zjistit...“

R9: „....tak to jsem nikdy neslyšela. Asi to podle názvu bude něco s dobrovolníky, ale co přesně netuším...“

Zájem o mikrodobrovolnictví

Poté, co jsem jim objasnila tento pojem v souvislosti s jejich dítětem a dopisováním si, mi sedm matek sdělilo, že by o tuto službu nemělo zájem (respondentky č. 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10), čtyři ano (respondentky č. 1, 5, 9, 11). Důvodem nezájmu byla nedůvěra v člověka na „druhém konci“ a také neschopnost mladistvého číst a psát, která souvisí se středním nebo těžkým mentálním postižením. Naopak důvodem projeveného zájmu bylo zaplnění volného času a spojení se s novým kamarádem. Dvě matky (R 1 a 11) by přivítaly, aby si jejich dcery psaly s dívkami, protože by v případě chlapce hrozilo riziko zamilování se. Další podmínkou dopisování byla prověřenost korespondenční osoby. Některé matky by rády kontrolovaly korespondenční poštu z důvodu obavy z vyjádření intimních či rodinných detailů z jejich života.

R1: „... o jak vy říkáte mikrodobrovolníka bych asi zájem měla. Musel by ale být prověřený, nesvěřila bych ji jen tak někomu. Člověk si musí dávat velký pozor na to, s kým si píše. Může napsat, že je to mladá holka, studentka a nakonec to může být šedesátiletý dědek....pokud by to bylo pod nějakou organizací, která by člověka prověřila, sepsala s ním nějakou smlouvu, tak by to šlo. Opravdu by to musel být prověřený člověk, to je pro mě důležité.....asi bych byla ráda, aby si psala s holkou....Evička nemá moc kamarádek, proto by toto mohlo být dobré jak pro ni, tak pro mě.....rozhodně bych jí ale korespondenci kontrolovala, aby nevykecala něco, co by neměla..... “

R 2: „...o psaní bych zájem neměla. Marťa neumí číst ani psát, takže je to bezpředmětné....možná pro někoho, kdo je na tom mentálně líp by to bylo dobré, ale pro nás určitě ne... “

R 3: „...o psaní nestojím, zdá se mi to zbytečné....ani bych asi neměla důvěru v člověka na druhém konci...jak už jsem uvedla, nepotřebuji nikoho na pomoc..... “

R 4: „...my bychom toho určitě nevyužili. Deniska je na úrovni osmiměsíčního dítěte, takže psaní nepřipadá v úvahu.....jiní by to jistě využili např.

babička. Ta je sama a za psaní by byla ráda....obecně si myslím, že je to dobrá věc, jen bohužel ne pro nás....“

R 5: „...měla bych o to zájem.....Marek, ač je vážně postižený, tak má spoustu kamarádů mezi zdravými, kteří si s ním už píšou. Za to jsem moc ráda. Pokud by měl ještě jednoho navíc, tak by to bylo super...ale pokud by nebyl, tak by mi to nijak nevadilo....víte, mám obrovské štěstí, že ho zdraví lidé berou. Já jsem s ním od malička všude chodila, nikdy jsem ho neizolovala. A víte, jak to začalo? Jeden kluk, ze sociálně slabé rodiny si všiml Marka a toho, že je postižený. Řekl o něm klukům v jejich třídě a ti začali Markovi pomáhat a brali ho ven. Do dneška ho berou všude—do kina, na fotbal, na sodovku.....za to jsem ráda....“

R 6: „...Pavlik by to určitě nevyužil...je negramotný....ani přes Skype by to nešlo, protože špatně mluví a Skype navíc ještě deformuje hlasbylo by to nepříjemné jak pro něj, tak pro mě a nakonec i pro toho druhého....“

R 7: „...pro nás by to smysl nemělo. Oba kluci mají těžkou mentální retardaci, takže by to prakticky ani nešlo...neumí číst ani psát...kdyby na tom byli mentálně líp, tak bych toho možná využila, ale takto rozhodně ne...“

R 8, R 10: „...pro nás by to nebylo, protože neumí číst ani psát...“

R 9: „o dopisování bych asi měla zájem. Určitě by to Barču obohatilo. Často bývá na mobilu nebo počítači a dělá tam kraviny, takže by to uvítala. A já taky...musel by to být někdo prověřený, někdo zodpovědný. Určitě bych nechtěla, aby si psala jen tak s někým. Taky bych pak kontrolovala to, o čem si píšou. Aby si nepsali o nějakých intimních nebo důvěrných věcech Pokud by to bylo na kamarádské úrovni, tak ano. Ani jsem nevěděla, že něco takového existuje...“

R 11: „...myslím si, že dopisování přes počítač je dobrý nápad. To by se mi líbilo. Často nevím, co už mám s holkou dělat, protože se nudí. Nemá moc kamarádek, proto by kamarádka přes počítač byla fajn. Raději bych chtěla, aby si psala s holkou než s klukem. S kluky by to bylo složitější...musela bych ji znát a musela by mi sednout. I Terce. Bud'to osobně nebo přes organizaci. Určitě bych nechtěla, aby si jen

tak psala s někým cizím, koho neznám. To je pro mě moc důležité. Dneska je na počítači hodně podvodníků, člověk pak neví, komu může věřit a komu ne...je to nebezpečné...taky bych určitě kontrolovala to, o čem si píší. Ne že bych jí chtěla nějak zasahovat do jejího soukromí, ale přece jen je to tele a může někomu prozradit věci z našeho soukromí nebo něco podobného...”

Kladu si otázku, proč žádná z respondentek nevěděla o tom, co je to mikrodobrovolnictví? Proč o tom nikdy neslyšely ani nečetly? Nejspíše to bude tím, že je to málo zveřejňovaná služba a v České republice téměř neznámá. Podle mého názoru by se o této službě mělo více psát a propagovat ji. Myslím si, že by o ni byl velký zájem. Dobrovolníci zabere jen minimum času a osobě na druhé straně velmi pomůže. Zkrátí jí např. dlouhý čas, který tráví sama na lůžku či vozíku, pomůže člověku, který se těžko seznamuje a nemá přátele, pomůže seniorovi, na kterého rodina zapomněla a on se cítí sám, pomůže člověku, který žije na samotě a těžko navazuje vztahy či je neprůbojný.

I já jsem dceři hledala mikrodobrovolníka tj. člověka, který by si s ní psal, který by jí věnoval trochu času, někoho, s kým by si mohla popovídat a necítila se „nechtěná a odstrčená“. Nehledala jsem ho proto, že bych se dceři málo věnovala, že bychom si nepovídaly nebo spolu netrávily dostatek času. Právě naopak. Trávily jsme spolu až moc času. Devatenáct let jsem s ní byla doma a 24 hodin denně jsem se jí věnovala. Jenže jsem cítila, že ji zřejmě víc dát nemůžu, že potřebuje něco víc, někoho jiného, kdo by jí ukázal zase jiný směr, někoho, kdo by si s ní povídal o tom, co já nevím, někoho, kdo ji zase „trochu nakopne“, ukáže „jinou část života.“ Bohužel jsem i já při hledání mikrodobrovolníka narazila na bariéru nevědomosti. Nevěděla jsem, kde ho mám hledat, na koho se mám obrátit. Naštěstí jsem se se svým problémem svěřila kamarádce z času bakalářského studia, která mi poradila, abych se zkusila obrátit na nějakou zdravotnickou školu. Ještě, než jsem to stihla udělat, kamarádka mě předběhla a mou prosbu přetlumočila ve škole. Jedna ze studentek měla o dopisování s mou dcerou zájem a už téměř rok dělá mé dceři mikrodobrovolníka. Nevím, jestli je to stále „jen“ dobrovolník nebo už kamarádka. Každopádně jsem velmi ráda za to, že je v našem životě.

Jak jsem již uvedla, jsem velmi ráda za to, že si má dcera s kým psát. Na druhou stranu mě ale napadá otázka, proč se ve škole nenašlo víc studentů, kteří by obětovali trochu svého volného času a nepomohli dobré věci? Neměli čas? Báli se

neznámého? Nechtělo se jim? Odpověď na tyto otázky neznám, možná by mohla být námětem pro jednu z dalších prací.

V souvislosti se svou diplomovou prací jsem požádala slečnu Katku, naši mikrodobrovolnici, (jméno je z důvodu zachování anonymity změněno) o zodpovězení tří otázek:

- Co tě přimělo psát si s mou dcerou?
- Pomáhala jsi už někdy podobným způsobem?
- Proč ses rozhodla takto pomáhat? Proč to děláš?

Motivem pro Katku byla touha pomáhat a učit se nové věci související s její budoucí profesí. Ráda by v životě pomáhala a byla tak prospěšná.

Tady je úryvek z naší e-mailové korespondence:

„Takovouhle formu dobrovolnictví jsem ještě nedělala. Hned mě to oslovilo si s Michalkou psát. Ráda pomáhám, ráda se dozvídám nové věci ohledně své profese. Proč to dělám? Chci v životě mnoha lidem pomoci, ať už by to byla jakákoliv pomoc, i když si jen s někým psát. Strašně mě to naplňuje si s Michalkou psát i když si jen píšeme, hodně mi přirostla k srdci:) Je to pro mě obrovská čest si s Michalkou psát. Před tím, než jsem si s ní začala psát mi něco v mém životě chybělo a pak se to naplnilo tím, že jsem si s Michalkou začala psát. Je to pro mě obrovská zkušenost a obrovská náplň...“ Nezbývá mi jen podotknout – kéž by bylo takových lidí víc.

Dobrovolníci do rodin osob se ZP

Zjistila jsem, že se v Olomouckém kraji nachází pouze jedna organizace, která nabízí služby dobrovolníků, kteří by docházeli za zdravotně postiženými jedinci až domů, a tou je Maltéžská pomoc. Bohužel jsem také zjistila, že i tato organizace má své limity, a to v lokalitách, tj. v místech působení. Dobrovolníci chodí do rodin zdravotně postižených osob převážně ve městech, nikoliv v přilehlých obcích. Dalo by se tedy říci, že osoby žijící na vesnici jsou diskriminovány v souvislosti s dobrovolníky. Pokud by opravdu chtěly tuto službu využívat, musely by se přestěhovat do města. Další možností je pak využití jiné sociální služby např. osobní asistence, která je ale na rozdíl od dobrovolníků zpoplatněná.

Myslím si, že právě tady je velká mezera v nabídce těchto služeb, a to jak na straně organizací, tak i státu. Dobrovolníci mají ve společnosti nepopíratelné a významné místo, jsou osobami, které zkvalitňují a zpříjemňují život všem cílovým

skupinám. Přesto si dovoluji tvrdit, že jsou většinou vysíláni do určitého speciálního zařízení nebo na konkrétní akce, nikoliv přímo do rodin potřebných (alespoň v Olomouckém kraji, jinde si to nedovoluji posoudit).

O tom, že existují výjimky v možnosti získat dobrovolníka na vesnici, jsem se přesvědčila „na vlastní kůži.“ Oslovila jsem pracovníky Maltézske pomoci s žádostí o získání dobrovolníka pro mou dceru. K mému překvapení mi bylo velmi brzy vyhověno, což mě značně potěšilo. Jak jsem ovšem později zjistila, byla to velká náhoda, „zázrak.“

Povedlo se to díky pomoci paní Marty (jméno změněno), která byla krátce dobrovolnicí Maltézske pomoci a dojížděla do vzdáleného města pomáhat do domova pro seniory. Cestování ji bohužel unavovalo a práce ji netěšila tak, jak si představovala (viz níže). Proto jí byla nabídnuta možnost změnit cílovou skupinu a vzdálenost dojíždění (nyní dojíždí 2 km, dříve to bylo 18 km). Tutu nabídku přijala, za což je dle svých slov ráda. Dcera si s dobrovolnicí „padly do oka“ a nyní je z nich „sehraná dvojka.“ Za tuto velkou náhodu jsem velmi vděčná.

Následně jsme se s dobrovolnicí domluvily na prohloubení spolupráce, a to formou dopisování si na počítači (na mikrodobrovolnictví). Téměř každý den jsou spolu ve facebookovém kontaktu, kdy si spolu napíšíou jednu či několik krátkých vět nebo se jen pozdraví či si popřejí hezký den. To se dceři velmi líbí, protože vidí zájem o svou osobu i z jiné strany než z mé.

Během jednoho z našich rozhovorů jsem se Marty zeptala na to, co ji vedlo k rozhodnutí pomáhat, tj. jaká byla její motivace (samozřejmě jsem ji požádala o svolení použít tyto informace do mé diplomové práce). Překvapivě to byla její akčnost a „neposednost“. Jednou v týdnu chodí její syn k bývalému manželovi a ona má den pro sebe. Neumí ale odpočívat a relaxovat, proto hledala smysluplné naplnění volného času. Jednou se se synem účastnila akce, na které se rozdávaly propagační letáčky Maltézske pomoci. Ty ji natolik zaujaly, že začala pomáhat. Sdělila mi, že několikrát v měsíci jezdí soukromě do Přerova (město je změněno), proto tuto cestu vždy spojila s návštěvou seniora, který jí byl „přidělen“. Po určité době ale zjistila, že jí tato pomoc nepřináší to, co od ní očekávala. Senior si s ní nevydržel dlouho povídat, v polovině filmu usínal, neudržel pozornost apod. Nejvíce ji ale trápila skutečnost, že od něj nedostávala žádnou zpětnou vazbu. Nevěděla, zda mu její návštěva dělá radost, zda je spokojený, jestli mu její návštěva „něco dává“ a zda se na ni

těší. Přesně v této době přišla od pracovnice Maltézske pomoci nová nabídka, a to na pomoc pro mou dceru.

Během rozhovoru mi také sdělila, že než navštívila zmiňovanou akci, tak nikdy o Maltézske pomoci neslyšela, nečetla o ní, ani neviděla žádnou upoutávku v televizi. Dle jejích slov je to velká škoda, protože nabízí velké množství služeb a pomoci a mnoho lidí o ní neví. Myslí si, že by Maltézske pomoci prospěla větší propagace, díky níž by se mohlo oslovit více potencionálních dobrovolníků. Když začínala s dobrovolnictvím, oslovila několik svých kamarádů a známých (asi 15) s tím, jestli by také nechtěli pomáhat. Ani jeden z nich její nabídky nevyužil s tím, že nemá čas. Velmi překvapující se mi ale zdá fakt, že ani jeden z dotazovaných o Maltézske pomoci také neslyšel. Kde je tedy chyba? Proč se o ní tak málo ví? Dle rozhovoru s pracovnící Maltézske pomoci vím, že se snaží svou službu propagovat např. na univerzitách, na nástěnkách ve škole, menze, v novinách, v kostelích aj. Pokud ale člověk nestuduje, nečte pravidelně tisk nebo není věřící, tak se možná k těmto informacím nedostane. Nebylo by dobré propagovat Maltézskou pomoc i jinde? Např. v ordinacích lékařů (tady lidé často čekají, proto by si mohli přečíst letáčky), v lékárnách (i sem chodí velké množství lidí, kteří tráví mnoho minut čekáním ve frontách), na obecních či městských úřadech, aby starostové či sociální pracovníci mohli tyto služby nabízet aj. To by ovšem bylo téma na jinou práci.

5 Diskuse

V této kapitole bych se chtěla věnovat možným slabinám výzkumu. Jednou ze slabin by mohla být nervozita ze strany komunikačních partnerů i z mé. Respondentky se mohly obávat toho, zda budou schopny správně odpovědět na kladené otázky a taky toho, zda nebudou příliš osobní. Moje nervozita zase mohla pramenit z obavy nad správně zvolenými otázkami tak, aby nepřivedly respondentky do rozpaků. Dalším limitem mohla být má přímá osobní zkušenost se zvoleným tématem, díky čemuž mohlo dojít k jistému zkreslení. Tomu jsem se během práce snažila vyhnout, ale jistý vliv by to na práci mít mohlo. Další možnou slabinou by mohla být má přílišná angažovanost v hledání různých materiálů, podnětů či nápadů, díky čemuž jsem se snažila sdělit co nejvíce zajímavých a pro mě podnětných informací.

Tento výzkum nemůže být chápán jako reprezentativní vzhledem k rozsahu. Je spíše jakousi první sondou do tohoto specifického tématu, který není v České republice dosud prozkoumán. Bakalářských a diplomových prací na téma dobrovolnictví již bylo napsáno mnoho, ovšem téměř žádná z nich se nevěnovala dobrovolnictví pro osoby se zdravotním postižením, kdy by dobrovolníci docházeli přímo do domovů těchto osob. V loňském roce (2017) se tomuto tématu věnovala Chovancová, která se ve své bakalářské práci zaměřila na velmi podobné téma. Její zjištění se ovšem v některých bodech rozchází s můmi.

Na otázku, zda respondenti mají zájem využívat dobrovolníka pro své dítě se ZP, odpovědělo Chovancové 100% respondentů kladně (tj. pět z pěti), zatímco mně pouze osm z jedenácti tj. 88% dotázaných. Druhý rozpor se týkal využívání dobrovolnických aktivit. Zatímco Chovancová zjistila, že všech pět respondentů tj. 100% využívalo a využívá dobrovolnické služby (byť v rámci sdružení), mé zjištění bylo jiné. Pouze jedna respondentka z jedenácti dotázaných odpověděla, že má osobní zkušenost s dobrovolníkem, a to jen na odlehčovacím pobytu svého dítěte, kdy dobrovolník pomáhal s programem a hrami, tj. byl zde pro všechny děti.

Tato rozdílnost může pramenit z toho, že Chovancová vedla rozhovory pouze s matkami ze stejného sdružení, zatímco já jsem se tázala respondentů z celé České republiky. Další rozdílnost může pramenit z toho, že rozhovory Chovancové byly vedeny v různých časových horizontech, proto si matky mohly předávat informace

o tom, na co a jak odpovídaly (stejný poznatek uvedla i Chovancová ve své bakalářské práci).

Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, jak vnímají potřebnost dobrovolníků rodiče mladých lidí se zdravotním postižením. Kromě hlavního cíle jsem zvolila i čtyři další dílčí cíle. Zajímalo mě, jaká je informovanost rodičů mladistvých osob se zdravotním postižením o dobrovolnictví, dále do jaké míry využívají rodiče mladých lidí se zdravotním postižením dobrovolníka a na jaké činnosti, jaké znalosti a dovednosti by tento dobrovolník měl mít a jaká je povědomost rodičů mladistvých osob se ZP o mikrodobrovolnictví a zda by o tuto službu měli zájem.

K dosažení uvedeného cíle jsem zvolila kvalitativní výzkum, ve kterém jsem použila metodu polostrukturovaného interview s jedenácti rodiči zdravotně postižených mladistvých.

V rámci svého výzkumu jsem zjistila, že většina dotázaných (8 z 11) by měla o pomoc formou dobrovolníka zájem, tři respondenti ne. Všichni respondenti obecně věděli o tom, že dobrovolnictví jako takové existuje, ovšem ani jeden dosud dobrovolníka pro svého mladistvého nikdy nevyužil. Tuto pomoc jim nikdo nenabídl, proto o ni ani nemohli žádat. Dobrovolník jako takový by měl dle vyjádření rodičů milý, přátelský, empatický, trpělivý, spolehlivý, fyzicky zdatný, zkušený, měl by mít kurz první pomoci, měl by umět správně a rychle jednat ve vypjatých situacích, respektovat nálady mladistvých, umět se do nich vcítit, mít pochopení pro jejich specifické postižení, umět se o ně dobře postarat, měl by být předvídavý.

Hlavní a nejdůležitější podmínkou vztahu by měla být důvěra – jak mezi rodiči a dobrovolníkem, a tak i mezi mladistvým a dobrovolníkem.

Současně jsem pomocí obsahové analýzy dokumentů připravila přehled všech organizací v Olomouckém kraji, které nabízí dobrovolnické služby. Výčet organizací včetně jejich činnosti je součástí přílohy mé práce.

Dále jsem v rámci mého výzkumu zjistila, že se v Olomouckém kraji nachází pouze jedna organizace, která „nabízí“ dobrovolníky pro mladé lidi se zdravotním postižením, kteří by chodili pomáhat přímo do rodin (Maltézská pomoc). I tato organizace je ovšem limitována bydlištěm potřebných. Pokud rodina žije na vesnici, je téměř nemožné dobrovolníka získat.

V neposlední řadě jsem díky rozhovoru s pracovnící Maltézské pomoci zjistila, že olomoucké centrum Maltézské pomoci má nedostatek dobrovolníků, byť je jich 200.

Dobrovolníků pro mladé lidi se zdravotním postižením, kteří by docházeli do rodin, je ještě méně. Co je pro mě velmi zajímavé, je skutečnost, že ani jedna organizace v Olomouckém kraji neposkytuje formu virtuálního mikrodobrovolnictví.

Přínosem mé práce by mohl být úvodní vhled do situace rodin, které mají mladistvého se zdravotním postižením. Práce přináší pohled rodičů na informovanost o možnosti dobrovolnictví, seznamuje čtenáře s požadavky na dobrovolníka a se zájmem či nezájmem o mikrodobrovolnictví. Tato oblast je velmi málo prozkoumána, proto by jistě stálo za to ji v nějaké další práci ještě více propracovat. Práce může být přínosná i pro organizace, které se věnují dobrovolnictví.

Dalším přínosem mé práce je přehled všech organizací, které v současné době nabízejí dobrovolnické služby. Ta může sloužit pro sociální pracovníky i rodiče mladistvých se zdravotním postižením.

Seznam literatury

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžběta, MATULAYOVÁ, Tatiana, MRAČKOVÁ Alžběta, VAVRINČÍKOVÁ Lenka, VLAŠIČOVÁ Jana a KORÓNY Samuel. 2012. Dobrovolnictvo na Slovensku-výskumné reflexie. Bratislava: Iuventa. ISBN 978-80-8072-0.

BRUMOVSKÁ Tereza a MÁLKOVÁ Gabriela. 2010. Mentoring: výchova k profesionálnímu dobrovolnictví. Praha: Portál ISBN 978-80-7367-772-5.

DEKKER, Paul. a HALMAN, Loek. 2003. The values of volunteering: cross-cultural perspectives. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. ISBN 0-306-47737-8.

FRIČ, Pavol a POSPÍŠILOVÁ, Tereza. a kol. 2010. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. Praha: Agnes, ISBN 978-80-903696-8-9.

FRIČ, Pavol a VÁVRA, Martin. 2012. Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus. Praha: Agnes, Hestia. ISBN 978-80-903696-9-6.

GAVORA, Peter. 2006. Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu. Bratislava: Regent, ISBN 80-88904-46-3.

HENDL, Jan. 2008. Kvalitativní výzkum. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-4.

HLAĐO, Petr. 2011. Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7375-544-7.

JŮVA, Vladimír. 1997. Úvod do pedagogiky. Vyd. 3. Brno: Paido. ISBN 80-85931-78-8.

MATOUŠEK, Oldřich. 2008. Slovník sociální práce. Praha: Portál. ISBN 978-807367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. 1997. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich. 2003. Slovník sociální práce. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.

MIOVSKÝ, Michal. 2006. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 80-247-1362-4.

MRAČKOVÁ, Alžběta. 2007. Dobrovolnictvo cez internet alebo ako spolu zotrieme hranice. In: Sborník konference (eds). *Dobrovolnictví bez hranic*. Kroměříž: 15. a 16. května 2006 (s. 43-45). Klub UNESCO Kroměříž.

NEČASOVÁ, Mirka. 2001. Úvod do filozofie a etiky v sociální práci. Brno: Masarykova universita v Brně. ISBN 80-210-2673-1.

NOVOSAD, Libor. 2000. Základy speciálního poradenství. Praha: Portál. ISBN 80-7367-174-3.

NOVOSAD, Libor. 2009. Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-509-7.

SLOWIK, Josef. 2011. Dobrovolnictví jako nepostradatelný nástroj podpory sociální inkluze. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 4, s. 43, ISSN 1213-6204.

STRAUSS, Anselm a CORBINOVÁ, Juliet. 1999. Základy kvalitativního výzkumu, postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert. ISBN 80-85834-60-X.

TOŠNER, Jiří a SOZANSKÁ, Olga. 2002. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál. ISBN 80-7367-178-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. 1999. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál. ISBN 80-7178-678-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2004. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2. Praha: Karolinum. ISBN 978–80–246–2153–1.

VANČURA, Jan. 2007. Zkušenost rodičů dětí s mentálním postižením. Brno: Společnost pro odbornou literaturu –Barrister&Principal, ISBN 978–80–87029–14–5.

VOLUNTEERING FOR ALL? 2003. Exploring the link between volunteering and social exclusion. In: Research Bulletin.

ZÁŠKODNÁ, Helena a MOJŽÍŠOVÁ, Adéla, 2011. Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce. Sociální práce/Sociálná práca, č. 4, s. 67. ISSN 1213–6204.

Internetové zdroje

ADRA. Dobrovolnictví. *Adra.cz* [online]. Cit. [2018–03–17]. Dostupné z <https://www.adra.cz/dobrovolnictvi/praha/dobrovolnictvi>

BONDARENKO, Z. a T. ŽURAVEL. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: Навчально–методичний посібник [online]. Kyjev, 2012 [cit. 2018–03–16]. ISBN 978–966–8869–50–1. Dostupné z: http://elibrary.kubg.edu.ua/3486/1/T_LYAKH_MVGVAZDZ_KSP%26SR_IL.PDF

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžběta. 2006. Dobrovolníci v oblasti pomoci osobám so špecifickými potrebami In: C.A.R.D.O. [online]. 14–15. března. 2006. [cit. 2018–02–27]. Dostupné z: <http://old2.dobrovolnictvo.sk/?node=82&id=16>

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžběta. 2006. Dobrovolnictvo ako súčasť vysokoškolskej prípravy sociálnych pracovníkov In: C.A.R.D.O. [online]. 29–30. června. 2006. [cit. 2018–03–14]. Dostupné z: <http://old2.dobrovolnictvo.sk/?node=82&id=15>

BUNDZELOVÁ, Katarina. Význam dobrovolnických aktivit pro překonání tělesného handicapu. In: C.A.R.D.O. [online]. [cit. 2018–03–13]. Dostupné z: <http://old2.dobrovolnictvo.sk/?node=82&id=28>

CRAVENS, Jane a ELLIS Sussan, 2014. Myths About Virtual Volunteering. In: [The Last Virtual Volunteering Guidebook](#) [cit. 2018–3–13]. Dostupné z: <http://virtualvolunteering.wikispaces.com/myths>

HESTIA. Klikni za lepší svět. *Dobrovolnik.cz* [online]. ©2013 [cit. 2018–03–13]. Dostupné z: <https://www.dobrovolnik.cz/z-dobrovolnictvi-aktualne/klikni-za-lepsi-svet>

INCLUSIVE VOLUNTEERING :Recommendations for Volunteer Coordinators on How to Develop a More Inclusive Volunteer Programme. [online]. 2013 [cit. 2018–03–14]. Dostupné z: https://volunteer.ie/wp-content/uploads/2017/07/Web_Ready_-_Volunteering_as_a_Tool_for_Inclusion_-_Toolkit.pdf

MATUAYOVÁ, Tatiana. 2017. Na Univerzitě Palackého je dobrovolnictví IN. *Žurnál*. [online] 2 [cit. 2018-03-03]. ISSN 1804-6754. Dostupné z: https://www.zurnal.upol.cz/fileadmin/zuparchiv/XXVII/zurnal_2017_prosinec_web.pdf

MAZOCHOVÁ, Vělena. 2017. Univerzita má prvních sedm nejlepších dobrovolníků. *Žurnál*. [online] [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/univerzita-ma-prvnich-sedm-nejlepsich-dobrovolniku/>

MOŠPONOVÁ, Eva. 2013. Klikni na lepší svět In: *Hestia*: [online] 6. února 2013 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://www.dobrovolnik.cz/z-dobrovolnictvi-aktualne/klikni-za-lepsi-svet>

Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií [online]. 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnickecentra.sk/sk/domov/>

ROMSPIDO, Dobrovovolnické centrum Univerzity Palackého Olomouc [online]. Dostupné z <https://romspido.upol.cz/o-nas/>

SLOWIK, Michal. 2012. Speciální pedagogika: Interakce a inkluze In: Metodický portál RVP.CZ [online]. 26. června 2012 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/16169/specialni-pedagogika-integrace-a-inkluze.html/>

VÁLKOVÁ Alena, a KOŇASOVÁ Jana, MARKOVÁ Aneta, FOUSKOVÁ Dagmar a GUÐMUNDSDÓTTIR Þórdís H. [nedatováno]. Příklady dobré praxe inkluze v dobrovolnictví [online]. [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: [file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/NROS_Inkluze-v-dobrovolnictvi_BestPractise_Dokument_V00%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/NROS_Inkluze-v-dobrovolnictvi_BestPractise_Dokument_V00%20(2).pdf)

STROUD, Suzane, MILLER, Kimberly D., SCHLEIEN, Stuard a ADAMS, Bill. 2011. A Winning Recipe for Volunteerism [online]. [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/S_Schleien_aWinning_2006.pdf

UNIVERZITA PALACKÉHO. [online] © [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <https://romspido.upol.cz/>

Kvalifikační práce

HRDLIČKOVÁ, Pavlína. 2017. Zmapování informovanosti a zájmu o dobrovolnickou službu u mládeže. Olomouc (bakalářská práce). Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské a sociální práce.

HRUŠKOVÁ, Petra. 2017. Role dobrovolníka v socializaci dítěte při sociální práci se sociálně ohroženou rodinou. Olomouc (diplomová práce). Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské a sociální práce.

CHOVANCOVÁ, Martina. 2017. Potřeba dobrovolníka v rodině pečující o osobu se zdravotním postižením. Olomouc (bakalářská práce). Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské a sociální práce.

NOVOTNÁ, Naděžda. 2015. Vyrovnávání se se situací zdravotně postiženého sourozence. Olomouc (bakalářská práce). Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské a sociální práce.

POTAPOVA, Maria. 2017. Dobrovolnictví ve společenské integraci občanů Ruské federace v Olomouci. Olomouc (bakalářská práce). Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské a sociální práce.

SKALKOVÁ, Sandra. 2017. Angažovanost seniorů ve formálním dobrovolnictví ve městě Olomouc. Olomouc (diplomová práce). Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské a sociální práce.

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Požadované aktivity ze strany komunikačních partnerek

Seznam zkratek

ZP - zdravotní postižení

VD- virtuální dobrovolnictví

OSPOD- orgán sociálně právní ochrany dětí

Přílohy

Příloha č. 1

Přehled organizací poskytujících dobrovolnické služby v Olomouckém kraji

- Sdružení D⁹ – organizace poskytuje dobrovolnické služby převážně intaktním dospívajícím z dětských domovů, z náhradní rodinné péče a v péči OSPOD. I když pracují s klienty, kteří jsou v pásmu lehké mentální retardace, nejsou primárně jejich cílovou skupinou.
- SPOLU Olomouc¹⁰ – podporují lidi se zdravotním postižením, primárně s mentálním postižením v olomouckém regionu. Dobrovolníci pomáhají při skupinových programech, při organizování jednodenních programů, pomáhají s administrativou.
- P centrum (Rodinné centrum U Mloka)¹¹ – tuto organizaci jsem navštívila osobně. Nejprve jsem si telefonicky domluvila schůzku přímo s koordinátorkou dobrovolníků, poté jsem se vypravila přímo na jejich adresu. Náš rozhovor jsem si s dovolením koordinátorky nahrávala a poté analyzovala. Toto rodinné centrum funguje na principu sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, které mají výchovné obtíže. Dobrovolníci nikam nechodí, pomáhají pouze v budově. V rámci rozhovoru jsem se snažila zjistit, jakým způsobem získávají dobrovolníky. Pracovnice mi sdělila, že mnoha způsoby, ovšem některé nefungují vůbec, jiné jen z části. Např. hledání dobrovolníků na webu prý nefunguje vůbec. Za posledních několik let se tímto způsobem nenašel ani jeden dobrovolník. Dále dobrovolníky hledají pomocí facebooku, a to sdílením do různých skupin, na stránky univerzit apod. Takto se ročně najdou dva až tři lidé. Velkým přínosem co do počtu nových dobrovolníků je osobní kontakt s lidmi např. na přednáškách mezi psychology, pedagogy, na Caritas VOŠ, což přinese asi pět nových dobrovolníků. Další metodou je síťování přes bývalé dobrovolníky,

⁹ <http://www.sdruzenid.cz/>

¹⁰ <http://www.spoluolomouc.cz/aktuality>

¹¹ <http://www.p-centrum.cz/>

dále přes kamarády na univerzitách a také pomocí inzerce v olomouckých novinách. Následující otázka směřovala na dostatečnost dobrovolníků, tj. zda počet dobrovolníků naplňuje potřeby organizace. Zjistila jsem, že za posledních 10 let bylo méně dobrovolníků, než by potřebovali, letošní rok dle slov pracovnice vyjdou tak tak. Dále jsem se snažila zjistit, jak probíhá výběr vhodných dobrovolníků. Zájemci musí nejprve projít pohovorem s koordinátorkou dobrovolníků, kdy se zjišťuje motivace, zkušenosti s dětmi, na jak staré dítě si „troufnou“ aj. Následně musí absolvovat dvou denní výcvik, kterým ne všichni zájemci úspěšně projdou. Důraz je kladen na dlouhodobost, jelikož mnoho dětí si prošlo nepěknými situacemi a jsou na časté změny citlivé. Další z mých otázek směřovala k tomu, co brání organizaci mít více dobrovolníků. Zjistila jsem, že jsou to finance, které by zajistily více reklamy, dále nedostatek času koordinátora a riziková cílová skupina. Také jsem se snažila zjistit, zda nabízí dobrovolníkům nějaké benefity, které by je přilákaly a více motivovaly. Prvním benefitem by dle pracovnice mohla být zkušenost. Mnozí dobrovolníci chtějí v budoucnu pracovat jako psychologové či pedagogové, proto přivítají možnost získat nové informace a zkušenosti v rámci dobrovolnictví. Dalším benefitem jsou slevové kartičky do kavárny, dále pak potvrzení o praxi pro studenty a v neposlední řadě supervize. Na závěr rozhovoru jsem se snažila zjistit, zda koordinátorka ví, jaké organizace „poskytují“ dobrovolníky pro mladé lidi se zdravotním postižením, kteří by mohli jezdit přímo domů. Bohužel nevěděla ani o jedné, pouze mě odkázala na organizaci JIKA a SPOLU, abych se tam zeptala.

- Charita Olomouc¹² – dobrovolníci pomáhají v jednotlivých sociálních službách Charity Olomouc, zapojují se do organizace kulturních nebo sportovních událostí, angažují se ve sbírkách, asistují terénním pracovníkům, doučují romské děti, vedou taneční kroužek pro děti, pomáhají i ze svých domovů prostřednictvím počítače atd., nechodí ovšem do domovů zdravotně postižených mladistvých.

¹²

<http://www.olomouc.charita.cz/sfd/>

- Spolek Trend vozíčkářů Olomouc¹³ – tento spolek poskytuje dobrovolnickou činnost, ovšem výhradně pro své klienty, tj. pro osoby, které čerpají službu osobní asistence nebo sociální rehabilitace. Dobrovolníci doprovázejí klienty na volnočasové aktivity či výlety. Mohou chodit i do domácností klientů (to se děje spíše výjimečně).
- Internetová poradna Olomouc¹⁴ – přispívají ke vzdělávání a sociálnímu začleňování osob v nepříznivé sociální situaci, včetně vzdělávání odborníků v sociální oblasti. Dobrovolníci asistují lidem při hledání zaměstnání, doučují, pomáhají při vzdělávacích, výchovných a aktivizačních činnostech aj.
- Maltézká pomoc¹⁵ – poskytuje dobrovolníky jak do rodin s dětmi, tak i pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- Amélie¹⁶ – poskytuje bezplatnou psychosociální pomoc pro osoby onkologicky nemocné a jejich blízké. Dobrovolníci zde pomáhají v rámci skupinového tvoření, při hudebních či pohybových aktivitách pro dospělé onkologicky nemocné, jsou společníky u lůžka pacienta, kdy si povídají, předčítají, hrají společenské hry, doprovází na vyšetření nebo na procházku v rámci nemocnice
- ARPOK¹⁷ – je nezisková organizace, která přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáhají učitelům, jak učit aktuální témata dneška (např. chudoba, migrace, odpovědná spotřeba) a otevřeně o nich mluví se žáky. Dobrovolníci zde pomáhají např. s organizací a propagací přednášek pro veřejnost, pomáhají s překlady, tvorbou databází, účastní se osvětových aktivit a her pro děti a dospělé aj.

¹³ <http://www.trendvozickaru.cz/>

¹⁴ <http://www.internetporadna.cz/>

¹⁵ <http://www.maltezskapomoc.cz/>

¹⁶ <http://www.amelie-zs.cz/>

¹⁷ <http://arpok.cz/>

- Brontosauři v Himalájích¹⁸ – pomáhají stavět školu v Malém Tibetu. Zde dobrovolníci pomáhají jako prázdninový dobrovolník (čtrnáctidenní výuka nebo pomoc na stavbě), akademický dobrovolník (minimálně dvouměsíční výuka) nebo odborný asistent (dobrovolník asistuje ve školním rozvoji – např. inženýr, dělník, tesař, manažer, učitel, podnikatel, právník aj.)
- Centrum pro rodiny s dvojčaty a vícčaty¹⁹ – zde dobrovolníci pomáhají vést kroužky, asistují rodinám s vícčaty, pomáhají s administrativou, pomáhají s úklidem heren, kanceláři, s propagací aj.
- Corzson²⁰ – věnuje se volnočasovým aktivitám pro děti i rodiny s dětmi s koňmi, poníky a dalšími zvířaty. Dobrovolníci zde pomáhají s pracemi v areálu a se zvířaty, pomáhají při vedení kroužků, na různých akcích, krmí a ošetřují zvířata.
- Český svaz ochránců přírody. Regionální sdružení Iris²¹ – zaměřuje se na přírodu a ekologickou výchovu. Dobrovolníci pomáhají při propagačních akcích, na akcích pro školy, pracují na chráněných územích, obnovují ovocné sady, pomáhají při projektu Den pro přírodu, Uklid'me svět aj.
- Člověk v tísní²² – pomáhají rodinám, které s ocitly v tíživé životní situaci. Dobrovolníci doučují děti z Prostějova a okolních vesnic přímo v jejich rodinách, pomáhají při organizování volnočasových aktivit pro děti
- Charita Prostějov²³ – pomáhají sociálně potřebným občanům, seniorům a osobám se zdravotním handicapem, organizují veřejné sbírky a koordinují humanitární pomoc v Prostějově a jeho okolí. Dobrovolníci pomáhají v odlehčovací službě a chráněném bydlení, v Denním stacionáři, při příjmu a třídění oblečení v šatníku, s údržbou zahrady aj.

¹⁸ <http://www.brontosaurivhimalajich.cz/uvod-verejnost>

¹⁹ <http://dvojcata.net/>

²⁰ <http://corazon-os.cz/>

²¹ <http://www.iris.cz/index.php>

²² <https://www.clovekvtisni.cz/vyhledat?q=dobrovoln%C3%ADci>

²³ <http://www.prostejov.charita.cz/charita-prostejov/>

- Charita Zábřeh²⁴ – dobrovolníci doprovází klienty (společné rozhovory, čtení, naslouchání, hraní společenských her, vycházky, společenské akce apod.), účastní se denního programu, pomáhají při humanitární sbírce, pomáhají rodinám s dětmi s postižením
- Informační centrum pro mládež Prostějov²⁵ – dobrovolníci zde píší články pro web ICM, přispívají na facebookovou stránku ICM, pomáhají organizovat akce pro veřejnost, připravují a realizují projekty, vypomáhají zahraničním dobrovolníkům při jejich aktivitách, učí češtinu zahraniční dobrovolníky aj.
- JIKA²⁶ – Olomoucké dobrovolnické centrum – vytváří databázi zájemců o dobrovolnickou práci a databázi přijímacích organizací a pomáhá jim s umístěním do těchto organizací, které si na základě svých zájmů zvolí. Dále připravují vzdělávací programy, semináře, výcviky dobrovolníků a koordinátorů dobrovolníků, kurzy a administrativní činnosti
- Klub Salesiánského hnutí mládeže Prostějov²⁷ – dobrovolníci–animátoři–prochází tříletou formací. Potom pomáhají při vedení táborů, sportovních aktivitách, vaří na táborech a akcích, uklízí a udržují salesiánské turistické základny aj.
- Povzbuzení – Snoezelen Olomouc²⁸ – prostřednictvím zrakových, sluchových, čichových a hmatových podnětů vytváří bezpečné prostředí, které plní funkci relaxační, poznávací a interakční. Dobrovolníci pomáhají při organizování přednášek pro veřejnost, vedou kroužky, pomáhají při skupinových programech, s propagací, s fundraisingem aj.
- Rodinné centrum Heřmánek²⁹ – nabízí dopolední program pro děti. Dobrovolníci pomáhají s organizováním akcí pro rodiče, děti i veřejnost, hlídají děti, provádí úklidové a grafické práce aj.

²⁴ http://www.zabreh.caritas.cz/cs/pomoc/dobrovol.php?menu=nase_cinnost

²⁵ <http://icmprostejov.cz/>

²⁶ <http://www.jikadobrovol.cz/dobrovolnicke-centrum/o-dobrovolnickem-centru/>

²⁷ <http://prostejov.shm.cz/>

²⁸ <http://www.povzbuzeni.cz/>

²⁹ <http://www.rc-hermanek.cz/>

- Rozvišť – Lesní dětský klub Bažinka³⁰ – jedná se o lesní mateřskou školku pro děti od dvou do šesti let. Dobrovolníci pomáhají na kroužcích, sváží děti z Olomouce, pomáhají s propagací a administrativou, uklízí černé skládky aj.
- Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – oblastní pobočka Olomouc³¹ – pomáhají nevidomým a jinak zrakově postiženým občanům i jejich rodinným příslušníkům a přátelům. Dobrovolníci pomáhají při organizování větších setkání se členy odbočky, pomáhají s administrativou, při fundraisingu, sportovních akcích aj.
- Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – oblastní pobočka Prostějov³² – dobrovolníci doprovázejí jedince na klubové akce či výlety, vedou aktivizační činnosti (pedig a keramika) aj.
- Středomoravská nemocnice Prostějov³³ + Šternberk³⁴ – Dobrovolníci si s pacienty čtou knihy a noviny, hrají stolní hry, chodí s nimi na procházky aj.
- TyfloCentrum Olomouc³⁵ – podporují osoby se zrakovým a kombinovaným postižením v aktivním přístupu k životu. Dobrovolníci doprovází jedince k lékaři, na vycházky, vedou kurzy, kroužky a aktivity, pomáhají s organizováním akcí pro klienty i veřejnost
- Zahrada 2000³⁶ – jedná se o sociálně – rehabilitační centrum pro osoby s chronickým duševním onemocněním na Jesenicku. Dobrovolníci pomáhají při fundraisingu, při antistigmační kampani a asistují klientům

³⁰ <http://bazinka.cz/rozsvist/>

³¹ <https://www.sons.cz/olomouc>

³² <https://www.sons.cz/prostejov>

³³ <http://nemocniceprostejov.agel.cz/index.html>

³⁴ <http://nemocnicesternberk.agel.cz/index.html>

³⁵ <http://www.tyflocentrum-ol.cz/>

³⁶ <http://www.zahrada2000.cz/>

Příloha č. 2

Rozhovor s pracovnící Maltézské pomoci

1. Máte dostatek dobrovolníků?

„Ne, v žádném případě ne. Olomoucké centrum má přibližně 200 dobrovolníků, což je obrovské číslo, ale pořád je to absolutně nedostatečný počet. Např. moje služba (SAS pro seniory a osoby se zdravotním postižením) ... máme na starosti třicet rodin, kam chodíme do domácností, ale jen pět dobrovolníků plus zajišťujeme dobrovolníky do domova důchodců ve Chválkovicích, kde je kapacita 340 klientů, ale chodí tam pouze pět dobrovolníků. Takže kolik bychom potřebovali dobrovolníků? Nekonečně mnoho.“

2. A jak je to s dobrovolníky pro mladé lidi se zdravotním postižením?

„Je jich obrovský nedostatek. Motivy jsou různé, ale jeden společný. Většina lidí pořád nadává, jak stát dělá málo, ale pak je hrstka lidí, kteří řeknou, já chci té společnosti něco vrátit, protože se tady mám dobře, protože zdravotní péče dobře funguje, žijeme si v míru a blahobytu, chci udělat pro někoho něco jenom tak. Takových lidí je logicky jen hrstka, takže je jich nedostatek.“

3. Jak vyhledáváte dobrovolníky?

„Nejvíce dobrovolníků k nám přichází v září, kdy přijíždí noví studenti do škol a na to jsme již připraveni. Máme letáčky na nástěnkách ve škole, v menze, pak máme celý rok letáčky na nástěnkách v kostelích, dále se zviditelňujeme na webových stránkách, facebooku, v místních novinách, v rádiu i televizi, oslovujeme studenty přímo na hodinách, spolupracujeme s dobrovolnickým centrem při UP v Olomouci, máme přednášky v klubech pro seniory. Přijede k nám režisér Vít Olmer, který bude natáčet reportáž o Maltézské pomoci.“

4. Jaké benefity nabízíte těmto dobrovolníkům? Na co je „lákáte“?

„Hlavně na to, že se zásluhou dobrovolnictví mají možnost setkat s lidmi, se kterými by se běžně nesetkali. Na sv. Jana chodíme na pout' na Kopeček, kde si opékáme špekáčky, dlouhodobí dobrovolníci od nás dostanou trička, nejlepší dobrovolníci jsou oceněni cenou Křesadlo, dále od nás dostanou potvrzení

o dobrovolnické činnosti, které jim může usnadnit přijetí na vysokou školu, nebo si tuto činnost můžou napsat do životopisu.“

5. Co musí dobrovolník splňovat? Co musí umět?

„Nemusí splňovat vůbec nic. Musí mít pouze čistý trestní rejstřík, i když i zde existují výjimky. Máme zde např. pána, který se v 19 letech opil a převrátil traktor. To se může stát. Ale jako dobrovolník je skvělý ... čistý trestní rejstřík by měl mít...musí být spolehlivý, laskavý a trpělivý, na to kladu důraz. Dobrovolníci dostanou na výběr, kam chtějí jít, k jaké cílové skupině, zda k dětem, seniorům nebo k člověku s handicapem. Pokud má klient např. epilepsii nebo jiné onemocnění, kde by měl dobrovolník umět reagovat, tak mu to oznámím a zeptám se, zda by uměl např. přivolat sanitku. Dobrovolníci prochází vstupním školením, jehož součástí je i dvouhodinový kurz první pomoci.“

6. Jste schopni nabídnout dobrovolnickou službu ve městech i na vesnicích? Popř. proč ne?

„Ve městech je to mnohem jednodušší. Pokud o dobrovolníka projeví zájem rodina z vesnice, tak ji zaneseme do seznamu, ale dobrovolníka ve většině případů nelze zajistit. Na odlehlé vesnici jim nepomůže nikdo. Snažíme se improvizovat, což se zrovna u Vás povedlo. Bydlet na vesnici je diskriminační. Ono se řekne, jsou to jen dvě hodiny týdně, ale když se k tomu přidá ještě cestování, plus místní doprava, čekání na spoj, tak je to hned hodina tam, hodina zpět, k tomu je člověk unavený, má starosti, je špatné počasí, tak se ani nedivím, že nechťejí dojíždět. Je to časově a finančně náročné.“

7. Nabízíte i mikrodobrovolnictví? Popř. víte o nějaké organizaci, která tuto službu nabízí?

„U nás nabízíme tyto dobrovolnické programy: pomoc osamocným seniorům a osobám se zdravotním postižením, pomoc pečujícím při hlídání nemocných a zdravotně postižených, dobrovolníci pomáhají v nemocnicích a zdravotnických zařízeních, konkrétně v kojeneckých ústavech, dále máme sociálně aktivizační programy pro děti, mládež a podporu rodiny a dopisování s vězni. V každém centru je něco jiného. Dopisování s vězni nabízíme jen my. Ale klasické dopisování myslím nenabízí v celé republice nikdo. Je to zajímavá myšlenka.

U nás máme mládence, 20let, těžká mentální retardace, těžký autista, který měl dobrovolnici. Ta už ale dostudovala a pracuje, takže nemá tolik času. Klient žije ve stacionáři a velice rád fotí, cokoliv, např. talíře, skleničky, knihy – cokoliv. Pracovnice stacionáře mu potom fotky stáhnou a vloží na e-mail. S pomocí pracovnic tam přepíše jednu či dvě krátké věty, které posílá dobrovolnici. Jako zpětná vazba mu stačí krásné, skvělé nebo nádherné a je maximálně spokojený. Takže toto je jeden případ. No a druhý případ může být vaše dcera, kdy si bude psát zdravotně postižený se zdravotně postiženým. Bude velmi zajímavé zjistit, zda to takto může fungovat nebo zda si musí psát jen zdravý člověk se handicapovaným...proč takový program nezavést? Dobrý nápad.“

8. Máte i nějakou zpětnou vazbu od dobrovolníků? Zda jim to něco dalo nebo ne?

„Ano, zhodnocujeme průběžně i na konci. Dobrovolníkovi to vždycky něco dává, protože pokud mu to nic nedává, tak vystoupí z této služby. Nikdo nechodí na sílu. Můžu uvést i příklad. Klientka, mladá holka s mentální retardací. Má dobrovolníka, holku, vysokoškolačku. Rozešla se s klukem a nevěděla si s tím rady. Klientka během rozhovoru okamžitě poznala, že se něco děje. Ta ji to prozradila. Dobrovolnice mi pak řekla, že ji klientka dala takové rady, jak s touto situací pracovat, jako nikdo. Ani kamarádky, ani rodiče, ani kdyby s tím šla za odborníkem, by jí neporadil jako ona. Ona tím jednoduchým, nekomplikovaným rozumem měla takovou zpětnou vazbu a takový náhled na situaci, že jí to nesmírně pomohlo. Takže to může být takto dobrovolnictví i z druhé strany. Že i takhle významně může klient obohatit dobrovolníka.“

9. Můžete mi říct, co Vás během Vaší práce zaujalo v souvislosti s dobrovolnictvím pro osoby se zdravotním postižením?

„Byla jsem přítomna několika zázraků, kdy vzniklo hluboké přátelství, kdy se obě strany navzájem obohatily a někam posunuly. Jednalo se o manželský pár. Pán měl mozkovou mrtvici a na základě svého onemocnění se ke své ženě nechoval hezky, protože postižení zasáhlo různá centra v mozku. I to chování a sociálně. Po letech tam přišel mladý dobrovolník, mladý kluk, nekomunikativní, který prostě nechtěl dělat moc řečí kolem ničeho. Jsou spolu už tři roky a v rodině nastal obrovský posun. Pán je příjemný, i když je postižený. Jeho žena

říkala, že má moc hezké manželství. Dobrovolník udělal s pánem zázrak a ten se zklidnil. Manželka si ho užívá a nevadí jí, že má handicap, protože se chová moc hezky.

Jiný případ: klient, mladý kluk, který nařiká, že nic nefunguje, přátele nejsou, chtěl by se s někým kamarádit. Přišla k němu dobrovolnice, mladá dívka, věřící. Ta ho seznámila se svými přáteli. Kluk našel kamarády, našel úžasnou komunitu mezi křesťany, kteří ho přijali. Dnes je z něj věřící člověk, který je šťastný a spokojený. Udělala to ale nenásilnou formou, do ničeho ho nenutila. Nyní je z něj samostatná jednotka, má nové přátele, našel si i vztah a zásluhou dobrovolníka se mu změnil život. Nebo takové menší zajímavosti – dobrovolník skončil, přestal studovat, ale i po letech si napíšu pohled, k narozeninám, k Vánocům. To je hodně fajn.“